

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΛΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19—ΤΗΛ. 27.689 | 20 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1954 | ΑΡΙΘ. 8

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ νίκη τῆς ἀγάπης.—**Ε.Γ.Μ.**, Τὸ προσίμιον τῶν «Κανόνων» τῆς Μεγ. Ἑβδομάδος.—**Πρόφην Λήμνου Βασιλείου**, Σωφρονίου Μυροῦνης δυσχέρεια οἰκονομικαί.—**Διακ. Paul Ballester Convallier**, Τὸ ταξίδιον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἀπ. Παύλου εἰς τὴν Ἰσπανίαν (τέλος).—**Πρωτοπρ. Γεωργ. Πυρρονάκη**, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ διακονία εἰς τὰ Ἀναμορφωτικὰ Καταστήματα.—**Δαμ. Μ. Στρομπούλη**, Ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ «κόσμος» (στ').—**Σάββα Νανάκου**, Τὸ ἐν Γερμανίᾳ «Hilfswerk» καὶ ἡ πρὸς τοὺς σπουδαστὰς βοήθεια.—**Π. Γ. Μπρατσιώτου**, Θεόφιλος Βορέας (Νεκρολογία).—**Παρατηρήσεων Στήλη**: Ἡ εὐχή μας. Δὲν θὰ ἐφοβείτο... Ἐχουσι τὴν διάθεσιν; Τίς πταίει;—**Χρονικά**.—**Βιβλιοκρισία**.—**Βιβλιογραφία**.

Ἡ ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Ἡ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τελουμένη ἀνάμνησις τοῦ σωτηρίου Πάθους καὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Θεανθρώπου Λυτρωτοῦ ἀποτελεῖ τὴν ἐντονωτέραν ὑπόμνησιν τοῦ μέχρι ποῦ ἔφθασεν ἡ πρὸς τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον πατρικὴ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ μέχρι ποῦ ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ὠθήσῃ τὴν πρὸς τὸ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς ὑποταγὴν καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἀγάπην αὐτοῦ.

Μόνον δ' ἐν τῇ ὑποταγῇ ταύτῃ, ἣτις ἔχει δίδυμον ἀδελφὴν τὴν τοιαύτην ἀγάπην, πραγματοποιεῖται ἀληθῶς ἡ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ἀνθρωπίνῃ ἔφεσις, ἣτις, παρεκκλίνας ποτε τῆς βασιλικῆς ταύτης ὁδοῦ, ὠδήγησε τὸν ἄνθρωπον εἰς οἴαν κατάστασιν εὔρεν αὐτὸν ἢ ἐπὶ τῆς γῆς ἔλευσις τοῦ Σωτήρος. Καὶ ἀνάλογος τοῦ βαθμοῦ τῆς πραγματώσεως τῆς πρὸς τὸν Πατέρα ὑποταγῆς καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἀγάπης εἶναι καὶ ὁ βαθμὸς τῆς χαρᾶς, ἣν ἀληθῶς δοκιμάζει ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἤδη ἀπὸ τῆς ζωῆς ταύτης.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο διδάσκει ἢ ἀπὸ τοῦ κενοῦ Τάφου τοῦ Κυρίου ἐκλάμψασα χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως, ἣν μετὰ τόσης ποιητικῆς ἐξάρσεως θὰ ὑμνήσῃ μεθαύριον ἡ Ἐκκλησία, ζωηρότατα ὑπογραμμίζουσα τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὸ

κορύφωμα τῆς ἀγάπης ὀδηγεῖ εἰς τὸ κορύφωμα τῆς χαρᾶς.

*

«Μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ» ταπεινώσας ἑαυτὸν, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐθριάμβευσε κατὰ τοῦ Ἄδου καὶ τοῦ θανάτου, «γενόμενος πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν» καὶ «τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν χαρισάμενος». Καὶ ἄρας τὸν σταυρὸν Αὐτοῦ, ἵνα βαδίσῃ πρὸς τὸ φρικτὸν μαρτύριον τοῦ Γολγοθᾶ, ἔδειξεν ἐμπράκτως πῶς ὀφείλει πᾶς ἄνθρωπος νὰ «αἶρη τὸν σταυρὸν αὐτοῦ», ὅσονδήποτε βαρὺν καὶ ὀδυνηρὸν, ἐν ἀγάπῃ ὑποτασσόμενος εἰς τὸν Θεόν, ἀγαπῶν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πάντα ἀψηφῶν χάριν τῆς ἀγάπης, ἣτις «οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς». Ἀναστὰς δ' ἐκ τοῦ τάφου ἀπέδειξε τὴν ἀγάπην ἰσχυροτέραν καὶ τοῦ θανάτου.

Ἡ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κορύφωσις τῆς ἀγάπης ὠδήγησεν εἰς τὴν πρὸ τοῦ κενοῦ Τάφου κορύφωσιν τῆς χαρᾶς! Καί, ὅπως δὲν ὑπάρχει ἐκδήλωσις ἀγάπης μεγαλειτέρα ἐκείνης, ἣτις ἐπραγματοποιήθη διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου — «μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ», εἶχεν εἶπει μικρὸν πρὸ τοῦ Πάθους ὁ Κύριος —, οὕτω δὲν ὑπάρχει καὶ χαρὰ μεγαλειτέρα τῆς ἀπὸ τῆς ἐναντίον τοῦ θανάτου νίκης, τὴν ὁποίαν ἐχάρισεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἢ μέχρι τῆς σταυρικῆς θυσίας ἐξικομένη ἀγάπη τοῦ Θεανθρώπου.

Μόνον, λοιπόν, ἂν εἴμεθα εἰς θέσιν ν' ἀντιληφθῶμεν τὴν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἀποκορυφωθείσαν ἀγάπην καὶ ἂν ἔχωμεν τὴν διάθεσιν νὰ γίνωμεν ταύτης «μιμηταί», μόνον τότε εἶναι δυνατὸν νὰ αἰσθανώμεθα καὶ ὀλόκληρον τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως, οἴαν ἐκφράζει ταύτην ἡ πασχάλιος Ἀκολουθία. Διότι μόνον ὁ ἀληθῶς ἀγαπῶν δύναται νὰ χαί-

ρει ἀληθῶς, καὶ δὴ καὶ εἰς ἐκείνας ἔτι τὰς περιστάσεις τῆς ζωῆς, αἵτινες εἰς πάντα ἄλλον δύνανται νὰ προκαλοῦν θλίψιν καὶ κατῆφειαν, τότε δὲ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ὁ πιστὸς πράγματι δὲν φαίνεται νὰ εἶναι «ἐκ τοῦ κόσμου». Ἐν ᾧ, τούναντίον, τῆς ἀγάπης ταύτης ἡ ἀπουσία παράγει τὴν ἔλλειψιν τῆς ἰκανότητος, ὅπως ὁ ἄνθρωπος αἰσθανθῆ ἰά, καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ παρούσῃ ζωῇ, κυκλοῦντα αὐτὸν ἀγαθὰ, προϋόντα τῆς ἀπειροῦ θείας ἀγάπης.

*

Διὰ τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον τῆς ἀκαταπαύστου ἀγωνίας καὶ τῆς ἀθεραπεύτου φοβίας εἶναι λίαν ἐπικαιρὸς ἡ ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἀναμνήσεως τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου διδασκαλία. Διότι ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ κόσμου, ἡ περίτρομος καὶ ἀγωνιώδης, εἶναι ἀπότοκος τῆς ἐκ τῆς ἔλλειψως τῆς ἀγάπης προερχομένης ἀμοιβαίας καχυποψίας. Ἐνεκα δὲ ταύτης καὶ τὰ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ γίνονται ὄργανα κακίας καὶ ὀλέθρου καὶ ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις ταύτας ἡ τόσον περιπόθητος εἰρήνη καθίσταται ὄνειρον ἀσύληπτον...

Τὴν πραγματικὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀδιατάρακτον χαρὰν μόνον οἱ κατέχοντες τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κληρονομήσαν ἀγάπην δύνανται νὰ ἔχουν, ἡ δὲ ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων, τόσον ἡ παλαιότερα ὅσον καὶ ἡ σύγχρονος, ἀπέδειξεν, ὅτι Ἐκεῖνος δὲν εἶπεν εἰς μάτην τὸ «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν». Καὶ ἐὰν θέλῃ, λοιπόν, ἡ ἀνθρωπότης νὰ ἐξασφαλίσῃ, πράγματι, τὴν εἰρήνην καὶ νὰ χαρῆ ὅσα ἐχάρισεν εἰς αὐτὴν ὁ Θεός, ἔχει ἀνάγκην, πρὸ παντὸς ἄλλου, ν' ἀποκτήσῃ ἀγάπην, τὴν ἀγάπην ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ἐκάλεσεν ὁ Χριστός, ὅταν μὲ τόσῃν καλωσύνην καὶ μὲ τόσῃν στοργῇ εἶπε «Μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ». Αὕτη δὲ ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ νικήσασα τὸν θάνατον.

Ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ δὲν πρέπει νὰ δικαιολογῇ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐκτελῇ αὐτάς.

*

Ἀληθῶς ἰσχυρὸς ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ὑπερνικᾷ τὴν δύναμιν τῆς ἁμαρτίας καὶ ὑποτάσσει αὐτήν.

*

Τὸ μεγαλύτερον ἐμπόδιον τῆς κατανοήσεως τῆς ἀγίας Γραφῆς εἶναι ὁ ἀνήθικος βίος.

ΤΟ ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΩΝ «ΚΑΝΟΝΩΝ», ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Τὸ ἐσπέρας τῶν τριῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Ἑβδομάδος, εἰς τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἀποδείπνου, ψάλλονται, ὡς γνωστόν, τὰ «Τριώδια» τοῦ διασήμου ἁματογράφου τοῦ ζ' αἰῶνος ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου, τοῦ καὶ τοῦ «Μεγάλου Κανόνος» ποιητοῦ. Πρόκειται δέ, ὡς εἶναι ἐπίσης γνωστόν, περὶ μικρῶν σχετικῶς ποιημάτων τοῦ εἴδους τῶν «Κανόνων», συγκεμένων ἐκ τριῶν μόνον «ῶδων», ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία «Τριώδια».

Τὰ «Τριώδια» ταῦτα ἐτέθησαν, προφανῶς, ἐν ταῦθα διὰ νὰ τονισθῇ καὶ εἰς τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἀποδείπνου ὁ εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας ἀρμόζων εἰδικώτερος ἑορταστικὸς χαρακτήρ, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὰ προεόρτια τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων καὶ κατὰ τὴν Παρασκευὴν τῆς ἕκτης ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν, παραμονὴν τοῦ Λαζάρου.

Τὰ ποιήματα ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἐξύμνησιν καὶ ἐποικοδομητικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν κατὰ τάς, εἰς ἃς ἀναφέρονται, ἡμέρας ἑορταζομένων γεγονότων καὶ τοῦ περιεχομένου, καθ' ὅλου, τῶν κατ' αὐτάς ἀναγινωσκομένων εὐαγγελικῶν περικοπῶν, πολλὰ λεπτομέρεια τῶν ὁποίων παραμένουσιν ἀνεκμετάλλευτοι ἀπὸ μέρους τῆς λοιπῆς ὕμνολογίας τῶν ἡμερῶν τούτων. Παρέχουσι δὲ σπουδαίας παρορημίσεις πρὸς εὐλαβῆ ἀναπόλησιν τῶν ἐξυμνουμένων ἱερῶν γεγονότων καὶ πρὸς πρόκλησιν εὐσεβῶν ἐπ' αὐτῶν σκέψεων, δι' ὧν ἐξατομικεῖται ἡ ἀπ' αὐτῶν διδασκαλία.

Εἰς τὰ «Τριώδια» ταῦτα δέον νὰ συμπεριληφθῇ καὶ τὸ κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, ἐν συνεχείᾳ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ, ψαλλόμενον ποίημα, ὡσαύτως, τοῦ αὐτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὕμνογράφου, ὅπερ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς τὸ προοίμιον τῶν Κανόνων τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος.

Τὸ ποίημα τοῦτο ἀναφέρεται: 1) εἰς τὴν ἀρετὴν τοῦ κατὰ τὴν Μεγ. Δευτέραν ἑορταζομένου Ἰωσήφ τοῦ Παγκάλου, τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῆς Π. Δ. προσφιλεστάτου υἱοῦ τοῦ Πατριάρχου Ἰακώβ, 2) εἰς τὸ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν μνημονεύμενον θαῦμα τῆς διὰ τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου ἀποξηράνσεως τῆς ἀκάροπου συκῆς καὶ 3) εἰς τὴν πρὸς τὸ ἐκούσιον Πάθος πορείαν Αὐτοῦ, ἰδιαιτέρως ὑπογραμμιστομένης τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει ἀναμενούσης Αὐτὸν κακούργου διαθέσεως τῶν ἀρχόντων τοῦ Ἰσραήλ.

Τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἰωσήφ, καὶ ἰδίᾳ τὴν σωφροσύνην αὐτοῦ καὶ τὴν ἀπέναντι τῶν πειρασμῶν σταθερότητα, ἐξαιρεῖ καὶ συνιστᾷ πρὸς μίμησιν ὁ ποιητής, εἰς τὴν ἐναρκτήριον στροφὴν (τὸ πρῶτον «τροπᾶριον»):

Ἰωσήφ τὴν σωφροσύνην
μιμησώμεθα, πιστοί·
γνώμεν τὸν τιμήσαντα
τὴν τῶν ἀνθρώπων λογικὴν οὐσίαν,
πάσῃ φυλακῇ πολιτευσάμενοι
δι' ἀρετῆς πρακτικῆς.

Εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην ἐπανέρχεται, κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ εἰς ἄλλας τοῦ ποιήματος στροφάς. Διαβλέπων δ' ἅμα ἐν ταῖς δοκιμασίαις τοῦ Πατριάρχου Ἰωσήφ τὴν προτύπωσιν τῶν σωτηρίων παθημάτων τοῦ Χριστοῦ — τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπέβαλε τὸν κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς Μεγ. Ἑβδομάδος ἑορτασμὸν τῆς μνήμης τούτου —, λέγει εἰς ἄλλην στροφήν :

Τὴν εἰκόνα τοῦ Δεσπότη
ὑπογράφων Ἰωσήφ,
λάκκῳ κατατίθεται,
ἀπεμπελοῖται ὑπὸ τῶν συγγόνων,
πάντα ὑπομένει ὁ ἀοίδιμος,
εἰς τύπον ὄντως Χριστοῦ.

Τὸ πάθημα τῆς ξηρανθείσης ἀκάρου συκῆς ἐρμηνεύων, μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν ὑμνογράφων τῆς Μεγ. Δευτέρας, ὡς συμβολισμὸν τῆς καταργήσεως τῆς ἀκαρποῦ ἐβραϊκῆς Συναγωγῆς, προχωρεῖ, ὅπως καὶ ἄσφατά τινα τοῦ Ὁρθοῦ τῆς αὐτῆς ἡμέρας, εἰς εἰδικωτέραν παρότρυνσιν τῶν πιστῶν πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀρετοπραξίαν, ἣν συνέστησεν ἐν ἀρχῇ :

Τῶν καλῶν ἢ ἀπραξία
ὁμοιώθη τῇ συκῇ
ταύτην οὖν ἐκκλίνωμεν,
μὴ ξηρανθῶμεν, ὡς ἐκείνη τότε,
τὴν συναγωγὴν φύλλοις πυκάζουσαν
προῦπογράφουσα.

Διὰ τοῦτο καὶ εὐχεται, ὅπως, ἀντὶ τῆς κατάρας ἐκείνης, ἔλθῃ ἡ εὐλογία τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τοὺς εἰς Αὐτὸν πιστεύοντας :

Τὴν νομικὴν ἀκαρίαν προκατηράσω,
ὡς φύλλα ἐξανθοῦσαν
τοῦ γράμματος σκιάδῃ γνώμην,
τοὺς καρποὺς δὲ τῶν ἔργων
οὐκ ἔχουσαν δι' ἀνομίαν
ἡμᾶς δὲ πάντας τοὺς τῆς χάριτος
υἱοὺς, Σωτῆρ, εὐλόγησον.

Τὴν χριστιανικὴν δὲ ταύτην ἀρετοπραξίαν κηρύσσων ὡς ἀναγκαῖον ἐφόδιον διὰ τὴν ἄλλην ζωὴν, συνιστᾷ τὴν ἔγκαιρον πρὸς τὸν Σωτῆρα, μετ' αὐτοθυσίας, προσκόλλησιν.

Ἐτοιμάζου,
ψυχὴ, πρὸ τῆς ἐξόδου
εὐτρεπίζου
πρὸς τὸν ἐκείθεν βίον
καὶ τῷ Χριστῷ,
παθεῖν διὰ σὲ σπεύδοντι,
ἵνα σε δοξάσῃ,
σπεύσον συμπαθεῖν
καὶ θανεῖν καὶ σταυρωθῆναι.

Ἰδοῦ, τέλος, πῶς ὁμιλεῖ περὶ τοῦ πρὸς τὸ ἐκούσιον Πάθος μετὰ προαίτητος σπεύδοντος Σωτῆρος, πρὸς τὴν θεοκτόνον Ἰουδαίαν ἀπευθυνόμενος ὁ ἱερός μελωδός :

Ἐτοίμαζε, Ἰουδαία, τοὺς ἱερεῖς σου,
εὐτρέπιζε τὰς χεῖρας πρὸς θεοκτονίαν
ἰδοῦ γὰρ ἦλθε πρᾶυς
καὶ ἡσυχος ἐπὶ τὸ Πάθος,
ἀμνὸς ὑπάρχων καὶ ποιμὴν ἡμῶν,
Χριστός, ὁ Βασιλεὺς Ἰσραήλ.

Ἰδοῦ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς θεοκτονίας :

Μετέστρεψεν, Ἰουδαία, τὰς ἑορτάς σου
εἰς πένθος ὁ Δεσπότης,
κατὰ τὴν προφητείαν
θεοκτόνος γὰρ ὄφθῃς

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΜΥΡΡΙΝΗΣ ΔΥΣΧΕΡΕΙΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ

Μετὰ τὴν, κατὰ τὸ ἔτος 1833, ὑπὸ τοῦ Ἡλιουπόλεως Ἀνθίμου Κομνηνοῦ, ἀνάληψιν τῆς διοικήσεως τῆς Ἐπισκοπῆς Σύρου, ὃ ἐν αὐτῇ Τοποτηρητῆς τοῦ Ἄνδρου, Ἐπίσκοπος Μυρρίνης Σωφρόνιος Μπίστης Ῥεματούσης, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα Ἄνδρον ζῶν ὑπὸ τὸ κράτος μεγάλων οἰκονομικῶν δυσχερειῶν.

Καὶ εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, εὐμενῶς ἀπεβλέψασα πρὸς τὸν Σωφρόνιον, ἐπεζήτησε τὴν θεραπείαν τούτων δι' ἐνεργειῶν τῆς παρὰ τῇ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας, καθορισάσῃ τὴν μηνιαίαν αὐτοῦ ἀντιμισθίαν εἰς τὸ ποσὸν τῶν 140 δραχμῶν.

Πρὸς τοῦτο ἐξέδωκε καὶ τὰς δεούσας διαταγὰς, πρὸς τὰς ἀρμοδίας, τῆς Ἄνδρου, ἀρχὰς ὅμως, ἐκ παραδρομῆς, ἢ ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μυρρίνης ἀνέγραψεν ἑτέρου Ἀρχιερέως τὸν τίτλον, ἐπὶ προφανεῖ, τοῦ ἐπιδόματος, τοῦ Σωφρονίου, καθυστερήσει, ὡς πληροφροῦμεθα ἐκ τῆς κατωτέρω αὐτοῦ ἀναφορᾶς.

«

Πρὸς
τὴν Ἱερὰν καὶ Σεβαστὴν Σύνοδον
τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Μετὰ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἤθελον εὑρεῖ εἰς τὸ ἐνταῦθα Δεσμοτελωνεῖον τὴν διαταγὴν τοῦ ἀποφασισθέντος, παρὰ τῆς Αὐτοῦ Μ(εγαλειότητος) μηνιαίου μισθοῦ μου πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν καθημερινῶν ἀναγκαίων ἐξόδων μου (δι' ἔλλειψιν ἰδιαιτέρας μου καταστάσεως, ὡς εἶναι γνωστὸν εἰς τὴν Σεβαστῇ μοι Ἱερᾷ Σύνόδῳ) κατὰ δυστυχίαν μου ἀπέτυχον, μετὰ τὸ γὰρ ἔλαβε τὸ ἐνταῦθα Δεσμοτελωνεῖον διαταγὴν παρὰ τῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας εἰς ὄνομα τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Σταγῶν.

Διὸ στοχάζομαι, ὅτι ἔγινε λάθος ἢ ἄνω εἰρημένη διαταγῇ (δὲν ἤξεύρω, ἂν ὁ Ἅγιος Σταγῶν ἀπεφάσισε διὰ διαμονὴν τοῦ τῆν Ἄνδρου) ὅπως καὶ ἂν εἶναι, ὅπως παρακαλῶ τὴν Ἱερὰν μοι Σύνοδον γὰρ διατάξῃ ὅπως κρίνει καὶ ὅπου ἀνήκει διὰ γὰρ ἔλθῃ εἰς τὸ ἐνταῦθα Δεσμοτελωνεῖον ἢ τακτικὴ διαταγῇ τῆς πρὸς ἐμὲ ἀποδοχῆς τοῦ ἀποφασισθέντος παρὰ τῆς Αὐτοῦ Μ(εγαλειότητος) μηνιαίου μισθοῦ μοι.

Παρακαλῶ προσέτι (ἂν εἶναι συγχωρημένον) γὰρ μοῦ σταλῇ ἀντίγραφον τῆς διαταγῆς ἐπικυρωμένον ἀπὸ τὸ ἀνήκον μέρος, διὰ γὰρ με χρησιμεύσῃ εἰς κάθε ἐναντίωσιν νέων Δεσμοτελωνίων.

τοῦ στρέψαντός ποτε τὴν πέτραν
καὶ τὴν ἀκρότομον εἰς ὕδατα
καὶ λίμνας, καθὼς ψάλλει Δαυὶδ.

Καὶ τὸ ὅλον ποίημα καταλήγει εἰς δέησιν, ἐν ἧ ἡ Παναγία Θεοτόκος «προσάγεται εἰς πρεσβείαν» μετὰ τῶν Ἀποστόλων, ἵνα κοινωνοὺς καταστήσῃ τοὺς πιστοὺς ὁ Δεσπότης τῶν θείων ἀγαθῶν καὶ ἀξιόσῃ πάντας «τῆς λαμπρότητος τῆς Ἀναστάσεως» Αὐτοῦ.

Ε. Γ. Μ.

Ἐδελπὶς ὦν, ὅτι θέλω ἐπιτύχει τῶν ταπεινῶν μου αἰτήσεων μένω μὲ ὄλην τὴν ἀνήκουσαν ὑπόληψιν.

Τῆ 24 Φεβρουαρίου 1834 ἐν Ἀνδρῶν.

Τῆς Ἱεράς καὶ Σεβαστῆς Συνόδου ὄλος πρόθυμος καὶ εὐπειθῆς τῶν σεβαστῶν διαταγῶν της

Ἐπιβλῆτε ὁ Μυρβίνης Σωφρόνιος».

Ἡ Σύνοδος κατόπιν τούτου, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 637/383 καὶ ἀπὸ 13 Μαρτίου, ἐγγράφου Αὐτῆς ἀπειθουμένη πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεῖαν προσέθετεν ὅτι «Ὁ πρῶν Μυρβίνης Ἐπίσκοπος Σωφρόνιος ἀναφερόμενος πρὸς τὴν Σύνοδον ἀπὸ 24 τοῦ παρελθόντος Φεβρουαρίου λέγει ὅτι... τὸν προσδιορισθέντα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως μισθὸν του ἐξήτησεν... ἀπὸ τὸ Τελωνεῖον τῆς Ἀνδρῶν, ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Β. Γραμματεία, ἀντὶ νὰ διατάξῃ νὰ πληρῶνηται τακτικῶς κατὰ μῆνα εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τούτου, διάταξε νὰ πληρῶνηται οὗτος εἰς τὸν ἤδη τελευτηκῶτα Ἐπίσκοπον πρῶν Σταγῶν. Τοῦτο, ὅτι ἐγένε κατὰ λάθος, δὲν εἶναι οὐδεμία ἀμφιβολία· διότι τοῦ Ἐπισκόπου πρῶν Σταγῶν, ζῶντος, δὲν προσδιωρίσθη ἐκεῖ ἡ διαμονή του καὶ πολὺ περισσότερο νὰ πληρῶνηται τὸν μισθὸν του ἀπὸ τὸ Τελωνεῖον τῆς Ἀνδρῶν.

Ὅθεν παρακαλεῖται ἡ Β. αὕτη Γραμματεία νὰ ἐνεργήσῃ νὰ διορθωθῇ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος προκύψαν λάθος, καὶ νὰ διαταχθῇ δι' οὗ ἀνήκει τὸ Τελωνεῖον τῆς Ἀνδρῶν νὰ πληρῶνηται τακτικῶς κατὰ μῆνα τὸν προσδιορισθέντα μισθὸν πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Ἁγίου Μυρβίνης Σωφρόνιον, διότι στερεῖται παρὰ πολὺ τῶν ἀναγκαίων, καὶ ἐκ μόνου τούτου προσμένει νὰ ζήσῃ».

Ὅχι ἦτον ἔμως ἡ, διὰ τὸν Μυρβίνης, καθορισθεῖσα ἀντιμισθία ἦτο ἀνεπαρκῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἀναφερθεῖς οὗτος πρὸς τὴν Σύνοδον, ἐξήτει αὐξήσιν αὐτῆς, παραθέτουσαν ἐν τῷ, πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεῖαν ὑπ' ἀριθ. 1722[950]8-10-834 ἐγγράφῳ Αὐτῆς τὰ ἑξῆς :

«Ὁ πρῶν Ἐπίσκοπος Μυρβίνης, πρὸς τὸν ὅποσον ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. χορηγῆι μηνιαίαν χρηματικὴν σύνταξιν δραχμῶν 140, ἀναφερόμενος ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου πρὸς τὴν Σύνοδον, ζητεῖ, ὡς ἀσθενῶν ἀπὸ χρόνιόν τι πάθος καὶ στερούμενος παντὸς ἄλλου πόρου, αὐξήσιν αὐτῆς μὴ ἐξαρκούμενος εἰς τὰς ἀνάγκας του.

Ἡ Σύνοδος γνωρίζουσα, ὅτι ὁ ἀναφερόμενος τῷ ὄντι πάσχει καὶ δὲν δύναται νὰ οἰκονομήσῃ ἄλλοθεν τὰς ἀνάγκας του, προερχομένας ἐκ τῆς ἀσθενείας του, κρίνει εὐλογον νὰ καθυποβάλῃ τὴν αἰτήσιν του πρὸς τὴν Β. ταύτην Γραμματεῖαν καὶ νὰ τὴν παρακαλέσῃ, νὰ συστήσῃ αὐτὴν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Α. Μ. διὰ νὰ εὐδοκήσῃ αὕτη ὅτι ἐγκρίνη δίκαιον ὡς πρὸς τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος αἰτήσιν τοῦ ἀναφερομένου».

Πράγματι ἡ Γραμματεία αὕτη υἱοθετήσασα, τῆς Συνόδου, τὴν πρότασιν ἀπήνητησεν Αὐτῇ, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5967[2174]22-10-834 ἐγγράφου, ὅτι «ἡ Α. Μ. ἠδύκνησε νὰ χορηγήσῃ διὰ τὴν τρέχουσαν τριμηνίαν καὶ προσωρινῶς εἰς τὸν Σεβ. Ἐπίσκοπον πρ. Μυρβίνης προσεπιχορηγήσιν 60 δραχ. κατὰ μῆνα», καὶ ἦν ἀπόφασιν ἐγγνώρισεν τῷ αἰτοῦντι Ἀρχιερεῖ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1722 - 2008[1012]25-10-834 πράξεώς της·

ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑΝ (*)

Ἀξία εἰδικῆς προσοχῆς εἶναι ἡ αἰτία, ἡ ὁποία κατὰ τὸ τεκμήριον τοῦτο ὤθησε τὸν Ἀπόστολον εἰς τὸ ταξίδιον. Εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολὴν ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος Παῦλος γράφει, ὅτι τὸ γεγονός, ὅτι δὲν τοῦ ἔμενε πλέον εἰς τὴν Ἀνατολὴν κανὲν μέρος διὰ νὰ κηρύξῃ τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἡ ἀποστολικὴ του δίψα ὅπως μεταβῇ ἐκεῖ «ὅπου δὲν εἶχε κηρυχθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ», ὑπῆρξαν τὰ αἰτία ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐσχεδίασε τὸ εἰς Ἰσπανίαν ταξίδιον (1).

Ἄλλ' ἐδῶ, ὅπως εἶδουμεν, ἀποδίδεται τὸ ταξίδιον τοῦτο εἰς τὴν ὑπακοήν τοῦ Ἀποστόλου εἰς θεῖον τι ὄραμα, δηλαδή, εἰς μίαν εἰδικὴν καὶ συγκεκριμένην διαταγὴν τοῦ Κυρίου. Πρέπει νὰ δεχθῶμεν βεβαίως τὴν πιθανότητα, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ὁ ἴδιος τοῦ τεκμηρίου, ἐφαντάσθη αὐτὸ τὸ ὄραμα. Ἄλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποδεικνύει, ὅτι ὁμιλῶν οὗτος διὰ τὸ ταξίδιον τοῦ Ἀποστόλου εἰς

(*) Συνέχεια ἀπὸ σελ. 102.
1. Ρωμ. 15, 20.

«ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς, ἀνέγραψεν, ἠδύκνησεν νὰ σὰς χορηγήσῃ διὰ τὴν τρέχουσαν τριμηνίαν καὶ προσωρινῶς ἤτοι μέχρι τέλους τοῦ Δεκεμβρίου προσεπιχορηγήσιν ἐξήκοντα δραχμῶν κατὰ μῆνα».

Ἀπαντῶν δ' ὁ Σωφρόνιος ἔγραψεν Αὐτῇ, τὰ ἑξῆς :

«Ἐν Ἀνδρῶν τῆ 5 Νοεμβρίου 1834.

Πρὸς

Τὴν Ἱεράν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.
Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 1722-2008[1012] σ(εβαστῆς) διαταγῆς τῆς Ἱεράς Συνόδου, δι' ἧς εἰδοποιούμαι, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Γαληνότατος ἡμῶν Βασιλεὺς ἠδύκνησε νὰ μοι χορηγήσῃ διὰ τὴν τρέχουσαν τριμηνίαν καὶ προσωρινῶς, ἤτοι μέχρι τέλους τοῦ Δεκεμβρίου, προσεπιχορηγήσιν ἐξήκοντα δραχμῶν κατὰ μῆνα.

Ὁ ὑποφαινόμενος ταπεινὸς Ἀρχιερεὺς ἔρχομαι νὰ ὁμολογήσω μὲ βαθύτατον σέβας τὴν αἰώνιον εὐγνωμοσύνην μου καὶ ἀφοσίωσίν μου πρὸς τὸν φιλανθρωπώτατον ἡμῶν Βασιλέα ποιῶν ἐν τάξει καὶ δεήσεις διηγεκῆς ὑπὲρ υἰείας καὶ μακροβιώσεως τῆς Α. Μ. καὶ ὑπὲρ τῆς, εἰς αἰῶνας αἰῶνων, στερεώσεως τοῦ θεοστηρίκτου αὐτοῦ θρόνου.

Πρὸς δὲ τὴν Ἱεράν Σύνοδον μεθ' ὄλης τῆς υποκλίσεως ἀπονέμων τὸ σέβας μου, ἐξαιτούμενος ἅμα τὴν παρ' Αὐτῆς εὐνοίαν, μένω ὁ εὐπειθέστατος τῶν σ(εβαστῶν) διαταγῶν της

Ἐπιβλῆτε ὁ Μυρβίνης Σωφρόνιος ».

Οὕτως διῆγε τὰς ἡμέρας αὐτοῦ ἐν Ἀνδρῶν, ὁ ἐν λόγῳ Ἀρχιερεὺς, μέχρις οὗ κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1836 ἐξελέγη Ἐπίσκοπος τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος, ἣν ἐποίμανε μέχρι τῆς 15ης Μαΐου τοῦ ἐπομένου ἔτους, ὅτε καὶ ἀπέθανεν.

† Ὁ πρῶν Λήμνου ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

τὴν Ἰσπανίαν, δὲν ἐνεπνέετο ἀπὸ τὸ χωρίον τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλας ἐξωκανονικὰς γραπτὰς πηγὰς ἢ, πιθανώτερον, ἀπὸ τὴν προφορικὴν παράδοσιν τῆς χριστιανωσύνης τῆς Ρώμης κατὰ τὰ τέλη τοῦ 2ου αἰῶνος.

Ἐν ἄλλο τεκμήριον, παρόμοιον μὲ αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ἐξητάσαμεν ἤδη, εἶναι αἱ «Πράξεις τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου»⁽¹⁾, ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρασίαν τῶν δύο κορυφαίων Ἀποστόλων εἰς τὴν Ρώμην. Τὸ κείμενον τοῦτο σφύζεται εἰς σημαντικὸν ἀριθμὸν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν κωδίκων. Ἡ πλέον σαφὴς καὶ ἀνεγνωρισμένη μετάφρασις τούτου εἶναι ἡ τοῦ ἑλληνικοῦ χειρογράφου, ἣτις εὐρίσκεται εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Martiana εἰς τὴν Βενετίαν. Αὐτὸ τὸ τεκμήριον ἀρχίζει μὲ αὐτὰ τὰ λόγια ἀκριβῶς: «Ἐλθόντος εἰς τὴν Ρώμην τοῦ Ἁγίου Παύλου ἀπὸ τῶν Σπανίων, συνήλθον πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι»⁽²⁾.

Κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν πολλῶν Πατέρων, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν περὶ τοῦ ταξειδίου τοῦ Ἀποστόλου ὡς περὶ ἱστορικοῦ γεγονότος, γνωστοῦ εἰς ὅλους. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ ἀρχαιότερος εἶναι ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος (295 (-) - 373), ὁ ὁποῖος παρατρύνει τὸν Δρακόντιον νὰ μιμηθῇ τὸν ζῆλον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος λέγει, «μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ κηρύττειν, καὶ μὴ ὀκνεῖν μηδὲ εἰς τὴν Ρώμην ἀπελθεῖν, μηδὲ εἰς τὰς Σπανίας ἀναβῆναι, ἵνα ὅσον κοπιᾷ, τοσοῦτον καὶ τοῦ κόπου τὸν μισθὸν μείζονα ἀπολάβῃ»⁽³⁾.

Σχεδὸν κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον ὁ Ἅγιος Ἐπιφάνιος, εἰς τὸ «Πανάριον», ἐβεβαίωσε κατηγορηματικῶς: «ὁ μὲν γὰρ Παῦλος καὶ ἐπὶ τὴν Ἰσπανίαν ἀφικνεῖται»⁽⁴⁾.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὁμιλεῖ πολλάκις δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα μὲ ἓν κριτικὸν πνεῦμα καὶ μίαν διάκρισιν ἀληθῶς ἀσυνήθη. Ἐκθέτων τὸν στίχον 28 τοῦ γνωστοῦ χωρίου τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς, λέγει: «Πάλιν μένεται τῆς Σπανίας, δεικνύς τὸ ἄκνον καὶ τὸ περὶ ἐκείνους θερμόν»⁽⁵⁾.

Ἡ σύνεσις, εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ Χρυσοστόμου, εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ. Ἀπὸ τὸ κείμενον αὐτὸ δὲν συμπεραίνει, ὅτι ὁ Ἀπόστολος μετέβη εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἀλλὰ μόνον, ὅτι εἶχε μεγάλην ἐπιθυμίαν πρὸς τοῦτο. Τὴν πραγματοποιήσιν αὐτῆς τῆς ἐπιθυμίας, τὴν ἐγνώριζεν ἀπὸ ἄλλην τινα πηγῆν, ἴσως ἀπὸ αὐτὰς, τὰς ὁποίας ἤδη ἀνεφέραμεν. Διότι εἶναι ἀπολύτως θετικὸς διὰ τὸ ταξειδίον τοῦ Ἁγίου Παύλου εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅπως φαίνεται εἰς πολλὰ μέρη τῶν ἔργων του. Π.χ., ἐξηγῶν τὸ Τιμοθ. δ' 20 γράφει: «Μετὰ μὲν τὸ γενέσθαι ἐν Ρώμῃ, πάλιν εἰς τὴν Σπανίαν ἀπῆλθεν»⁽⁶⁾. Κὶ εἰς τὴν πρώτην του Ὀμι-

λίαν εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴν λέγει: «Δύο μὲν οὖν ἔτη ἐποίησεν ἐν Ρώμῃ δεδεμένος· εἶτα εἰς τὰς Σπανίας ἦλθεν· εἶτα εἰς Ἰουδαίαν ἦλθεν, ὅτε καὶ (τοὺς) Ἰουδαίους εἶδε. Καὶ τότε πάλιν ἦλθεν εἰς Ρώμην, ὅτε καὶ ὑπὸ Νέρωνος ἀνηρέθη»⁽¹⁾.

Καὶ εἰς τὴν 12ην Ὀμιλίαν ἀκόμη εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὴν, ἐπαναλαμβάνει ἐκ νέου τὴν ἔνδειξιν εἰς μίαν παράγραφον, γεμάτην ποιήσιν, εἰς τὴν ὁποίαν συγκρίνει τὸν Ἅγιον Παῦλον μὲ ἓν ἀγαλμα χρυσοῦν: «Θέα τοίνυν ἀνδριάντα χρυσοῦν, μᾶλλον δὲ καὶ τούτου τιμιωτέρου, καὶ οἶνον ἐν οὐρανῷ ἐστάναι εἰκός, οὐ μολύβδῳ προσδεδεμένον, οὐδὲ ἐνὶ ἰδρυσμένον χωρίῳ, ἀλλ' ἀπὸ Ἰερουσαλήμ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τρέχοντα, καὶ εἰς Ἰσπανίαν ἀπίοντα, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καθάπερ ὑπόπτερον φερόμενον»⁽²⁾.

Ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος (331 - 420), σχολιάζων τοὺς λόγους τοῦ Ἡσαίου: «καὶ πετασθήσονται ἐν πλοίοις ἀλλοφύλοις θάλασσαν», ἐφαρμόζει τούτους εἰς τὸν Ἅγιον Παῦλον καὶ γράφει: «Διερχόμενος τὴν Παμφυλίαν, Ἀσίαν, Μακεδονίαν, Ἀχαΐαν καὶ ἄλλας νήσους καὶ ἐπαρχίας, μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Ἰσπανίαν μὲ ξένα πλοῖα. Τὸ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνει ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος εἰς τὰ σχόλιά του εἰς τὸν Προφήτην Ἀμώς⁽³⁾. Αὐτὴ ἡ ἔνδειξις ἐν σχέσει πρὸς τὸ «πλοίοις ἀλλοφύλοις» εἶναι περιέργος καὶ δεικνύει, ὅτι εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ἄλλην τινα πηγὴν πλὴν τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς.

Ἐπίσης ὁ Θεοδώρητος ὁ Κύρου (386; — 458) ἀσχολεῖται πολλάκις μὲ τὸ θέμα μας. Ἀρχίζων ἀπὸ τὸ γνωστὸν χωρίον τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς, δεικνύει ὅτι ἐδῶ ὁ Ἀπόστολος δὲν φαίνεται παρὰ νὰ ἐκφράσῃ μίαν ἀπλὴν ἐπιθυμίαν, καίτοι πολὺ ζωηράν, ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν Ἰσπανίαν⁽⁴⁾. Ἀλλὰ εἰς τὴν φράσιν τοῦ Ἀποστόλου «Ὁ δὲ Κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσε με, ἵνα δι' ἐμοῦ, τὸ κήρυγμα πληροφρηθῇ καὶ ἀκούσωσιν πάντα τὰ ἔθνη»⁽⁵⁾, ὁ Θεοδώρητος βλέπει μίαν ὀριστικὴν ἔνδειξιν τοῦ ὅτι, ἀφοῦ ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του, ὁ Ἅγιος Παῦλος ἔφυγε διὰ νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας καὶ λέγει: «Ἦνίκα τῇ ἐφέσει χρησάμενος εἰς τὴν Ρώμην ὑπὸ τοῦ Φίστου παρεπέμφθη, ἀπολογησάμενος ὡς ἀθῶος ἀφῆθη, καὶ τὰς Σπανίας κατέλαβε, καὶ εἰς ἕτερα ἔθνη δρασμών, τὴν τῆς διδασκαλίας λαμπάδα προσήνεγκε»⁽⁶⁾. Εἶναι ὁ ἴδιος λογικὸς συλλογισμὸς, πὺ ἠκολουθήσαμεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐργασίας μας. Ἐπί-

1. Mg. G. 63, 11.

2. Mg. G. 61, 111.

3. «Paulus vocatus a Domino, efusus est super faciem universae terrae, ut praedicaret Evangelium de Ierosolymis usque ad Illyricum, et aedificaret non super alterius fundamentum, ubi iam fuerat praedicatum, sed usque ad Hispanias tenderet, et mari Rubro immo ab Oceano usque ad Oceanum curreret. (Mg. L., 25, 1043).

4. Mg. G. 82, 213.

5. Β' Τιμοθ. 4, 16—17.

6. Εἰς τὴν πρὸς Τιμοθ. Β' Ἐπιστ., κεφ. Δ', ιζ'. (Mg. G., 82, 856).

1. Ἐπίσης εἰς: Acta Apost. Apocrypha, (ἔκδοσις Lipsius—Bonnet, 1, σελ. 118—176).

2. Σελ. 118.

3. Ἁγ. Ἀθανασίου, Πρὸς Δρακόντιον ἐπιστ., 4 (Mg. G., 25, 528).

4. Ἁγ. Ἐπιφανίου, Κατὰ Αἰρέσεων, (Πανάριον), 1, αἰρεσ. 27, 6 (Mg. G. 41, 373).

5. Mg. G. 60, 662.

6. Mg. G. 62, 659.

σης σχετικῶς μὲ τοὺς τελευταίους στίχους τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, γράφει: «Καὶ ἡ τῶν Πράξεων δὲ ἡμᾶς ἐδίδαξεν ἱστορία ὡς δύο ἔτη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ρώμῃ διήγαγε καθ' ἑαυτὸν οἰκῶν ἐν ἰδίῳ μισθώματι. Ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὰς Σπανίας ἀπελθὼν καὶ τὸ θεῖον κἀκείνοις προσενεγκὼν εὐαγγέλιον, ἐπανῆλθε, καὶ τότε τὴν κεφαλὴν ἀπετιμήθη»⁽¹⁾.

Τὸ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνει ὁ Θεοδώρητος, εἰς τὴν ἐομηνεῖαν τοῦ Ψαλμοῦ 116, ὅπου λέγει διὰ τὸν Ἅγιον Παῦλον: «Καὶ εἰς τὰς Σπανίας ἀφίκετο»⁽²⁾.

Τὰ κείμενα ταῦτα ἀνήκουν ἤδη εἰς τὸ 2ον ἡμῖς τοῦ 8ου αἰῶνος. Θὰ σταματήσωμεν ὁμῶς ἐδῶ τὰς παραπομπὰς μας, διότι ἀρκούντως νομίζομεν, ὡς ἤδη ἀπεδείχθη, δὲν ἀπομένει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἀμφιβολία τις περὶ τοῦ εἰς Ἰσπανίαν ταξιδίου τοῦ Ἀπ. Παύλου.

Ε'.

Ο ΑΠ. ΠΑΥΛΟΣ ΕΝ ΙΣΠΑΝΙΑ

Καίτοι ὡς πρὸς τὴν ἱστορικότητα τοῦ ταξιδίου τοῦ Ἀποστόλου εἰς τὴν Ἰβηρικὴν Χερσόνησον δὲν χωρεῖ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία, ἐν τούτοις ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸ δρομολόγιον, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησε, ἵνα φθάσῃ ἐκεῖθε, καθὼς καὶ τὸ ἐκεῖ εὐαγγελικόν του ἔργον, καλύπτεται ἀκόμη διὰ τὴν Ἱστορίαν μὲ τὴν σκιάν τοῦ ἀνεξερευνητοῦ, ἐν καὶ δὲν μᾶς λείπουν ἀρκετὰ ἐνδείξεις καὶ διὰ τοῦτο. Θὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα ἀπλῶς καὶ μὲ λογικὴν τάξιν τὰ διάφορα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα μᾶς προσφέρουν αἱ μὴ θρησκευτικαὶ πηγαι καὶ αἱ πλέον σοβαρὰ ἰσπανικὰ παραδόσεις διὰ τὸ θέμα μας, χωρὶς νὰ προσθέσωμεν καμμίαν ἰδικὴν μας θεωρίαν εἰς τὰς ὑπαρχούσας.

Ὡς πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ταξιδίου δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία, ὅτι τὸ ἐπραγματοποίησε διὰ θαλάσσης. Εἰς τὸ «Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου» εἶδομεν ἤδη, ὅτι ἡ συνοδεία κατήλθεν ἀπὸ τὴν Ρώμην εἰς τὴν παραλίαν καὶ ὅτι ἡ καταροακτώδης βροχὴ τὸν ἠμπόδισε νὰ ἐπιβιβασθῇ ἐπὶ 3 ἡμέρας, ἕως τὴν 4ην ὅπου ἐπεβιβάσθη καὶ ἀνεχώρησε⁽³⁾. Ἐπίσης παρατηρήσαμεν προηγουμένως ὅτι ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος, μᾶς πληροφορεῖ μετὰ βεβαιότητος, ὅτι ὁ Ἀπόστολος μετέβη εἰς τὴν Ἰσπανίαν «μὲ ξένα πλοῖα» (*navigibus alienigenarum*)⁽⁴⁾. Αὐτὰ τὰ δύο ἐπιχειρήματα δὲν ἔχουν βεβαίως μεγάλην βαρῦτητα. Ἀλλὰ ἔρχεται ἡ λογικὴ νὰ τὰ βεβαιώσῃ, διότι δὲν ὑπῆρχεν οὐδεὶς λόγος νὰ κάμῃ ὁ Ἅγιος Παῦλος ἕνα ἀτελείωτον ταξίδιον διὰ ξηρᾶς ἀπὸ τὴν Ρώμην εἰς τὴν Ἰσπανίαν, διασχίζων τὴν Γαλίαν, ἐνῶ τὸ θαλάσσιον ταξίδιον ἦτο πλέον ἀσφαλὲς καὶ σύντομον⁽⁵⁾.

1. Mg. 82, 567.

2. Mg. G. 80, 1005.

3. «...postruam deduxeruet eum in portum, tempestate aufem maris imminette remisit fratres Romae ut si quis vellet, descenderet et auniret Paulum usque dum navigaret».

«...et tradiderunt ei duo invenes fideles qui cum eo navigarent». (σελ. 10).

4. Mg. I., 24, 151.

5. Διὰ τὸν π. Leclercq, (ὅστις ἀποδέχεται τὴν θεωρίαν τοῦ διὰ θαλάσσης ταξιδίου τοῦ Ἀποστόλου), φαίνε-

Γνωρίζομεν ἀπὸ τὸν ἱστοριογράφον Στράβωνα, ὅτι ἡ θαλασσία γραμμὴ Ρώμης-Ἰσπανίας (Ὄστια-Tarraco) ἦτο πολὺ συνήθης καὶ δι' αὐτῆς διεξήγοντο αἱ πάσης φύσεως σχέσεις (ἐμπορικαί, πολιτικά, στρατιωτικά) τῆς αὐτοκρατορικῆς πρωτεύουσας μὲ τὴν Turdetania⁽¹⁾. Ὁ ἴδιος ἱστοριογράφος γράφει σχετικῶς διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἀνεσιν αὐτοῦ τοῦ ταξιδίου, «ἐξαιρέσει—λέγει—μερικῶν δυσκολιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν νὰ παρουσιασθοῦν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ στενοῦ τοῦ Gades (Γιβραλτάρ)⁽²⁾. Διὰ τὴν εὐκολίαν τοῦ ταξιδίου τούτου γράφει ἐπίσης ὁ Plinius μὲ αὐτὰ τὰ λόγια: «Ὅποιον μέγα θαῦμα, ἐν ἱστιοφόρον νὰ κάμῃ τὸ δρομολόγιον ἀπὸ τὸ Gades ἕως τὴν Ὄστιαν (τὴν λιμένα τῆς Ρώμης) εἰς 7 ἡμέρας, καὶ ἀπὸ τὴν Βόρειον Ἰσπανίαν εἰς 4 ἡμέρας!»⁽³⁾.

Ἐὰν ὁ Ἀπόστολος ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Tarraco (σήμερον Tarragona, εἰς τὴν Καταλωνίαν), ὅπως εἶναι πολὺ πιθανόν, τὸ ταξίδιον του δὲν διήρκεσε περισσότερο ἀπὸ 4 ἕως 5 ἡμέρας. Ἡ Tarraco ἦτο ἡ ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Αὐγούστου καὶ εἰς τοῦτο ὠφείλετο ἡ ἀξία τῆς ἀπὸ οικονομικῆς, πολιτικῆς, πνευματικῆς καὶ στρατιωτικῆς πλευρᾶς, δοθέντος ὅτι αὐτὴ ἐθεωρεῖτο τὸ ἐνωτικὸν σημεῖον μεταξὺ τῆς αὐτοκρατορικῆς πρωτεύουσας καὶ τῆς Χερσονήσου.

Δεδομένου, ἐπὶ πλέον, ὅτι ὁ ἐβραϊκὸς πληθυσμὸς τῆς Tarraco ἦτο μεγάλος⁽⁴⁾, ἡ πλέον λογικὴ ὑπόθεσις εἶναι νὰ ὀρίσωμεν εἰς αὐτὴν τὸν τόπον τῆς ἀποβιβάσεως τοῦ Ἀποστόλου, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν πρώτων του κηρυγμάτων, συμφώνως πρὸς τὴν μεθοδόν του, νὰ κηρύττῃ προπαντὸς εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὅπου ὑπῆρχον Ἰουδαῖοι, καὶ κατόπιν πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς⁽⁵⁾.

Ἐὰν λοιπὸν ὁ Ἅγιος Παῦλος εἶχε σχηματίσει μίαν γενικὴν ἰδέαν διὰ τὴν Ἰσπανίαν ἀπὸ τοὺς γεωγράφους καὶ τοὺς ἐβραίους ἐμπόρους τῆς Παλαιστίνης, οἵτινες ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἤρχοντο εἰς

ταὶ παράδοξον τὸ νὰ μὴ εἶχεν ἐπιβιβάσθῃ οὗτος εἰς Μασσαλίαν διὰ νὰ κηρύξῃ ἐκεῖ «ἐπὶ ὄρισμέναις ἡμέραις ἡ ἐβρομάδας», πρὶν ἢ συνεχίσῃ τὸ πρὸς τὴν Ἰσπανίαν ταξίδιον του. (Cabrol - Leclercq, Diction. d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie, τόμ. XIII, 2^ο, στήλ. 2657. Paris, 1938). Περιττὸν νὰ εἰπώμεν, ὅτι ὁ π. Leclercq εἶναι Γάλλος.

Ἡ πληροφορία, ὅτι ὅλα τὰ πλοῖα ἐξερχόμενα ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ὄστιας διέπλεον τὴν παραλίαν τῆς Γαλλίας καὶ ἐστάθμευον εἰς Μασσαλίαν, εἶναι ἀνακριβής, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁ Leclercq δὲν ἐξήτασε καλῶς, βασισθεὶς περισσότερο τοῦ δέοντος ἐπὶ τῆς Histoire de la Gaule. τοῦ C. Jullian (βλέπε τόμ. III, 126, 127).

Διότι ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν βεβαίωτα ἀπὸ τὸν Πλίνιον, ὅτι ὁλόκληρον τὸ ταξίδιον Ὄστια-Tarraco δὲν διήρκει πλέον τῶν τεσσάρων ἡμερῶν (Historia Naturalis, XIX, 1), πῶς ἦτο δυνατόν νὰ γίνεταί τοιαύτη μεγάλη στάθμευσις εἰς Μασσαλίαν «ἐπὶ ὄρισμέναις ἡμέραις ἡ ἐβρομάδας», ὅπως ὁ Leclercq ἐπιθυμεῖ;

1. Strabonis Geographica III, 2, 6.

2. Strabonis Geographica III, 2, 5.

3. Plinii Historia Naturalis, XIX, 1.

4. Ὅπως γενικῶς εἰς τὰ Μεσογειακὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας, ὡς πιστοποιεῖται ἐκ τῶν κανόνων 42, 50, 68 τῆς ἐν Ἐλβίρᾳ Συνόδου.

5. Πρὸς Ρωμ. 1, 16,

ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς Ἰβηρικοὺς λιμένας (1), θὰ ἐλάμβανε ὑπ' ὄψιν του τὴν σπουδαίαν σημασίαν, τὴν ὁποίαν θὰ εἶχον δι' ἄλλην τὴν Χερσονήσον αἱ πρῶται μεταστροφαὶ εἰς τὸν χριστιανισμὸν τοῦ ἑβραϊκοῦ πληθυσμοῦ τῆς Tarraco.

Διὰ τὸ ἀποστολικὸν τοῦ ἔργον εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ σχετικῶς μὲ τὴν μεταστροφήν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν μιᾶς ὁλοκληροῦ περιοχῆς: Μία ἰσπανίς ὀνόματι Χαντίρα, σύζυγος τοῦ «praefactus» Φιλοθέου, γνωστοῦ, καὶ ἴσως καὶ φίλου, τοῦ Νέρωνος, γνωρίσασα καὶ ἀκούσασα τὸν Ἀπόστολον, τὸν ἐφιλοξένησεν εἰς τὴν οἰκίαν της διὰ τὰ ὠφελήθη περισσότερον ἀπὸ τὰ διδάγματα του. Ὅτε εὐρίσκειτο ἐκεῖ ὁ Παῦλος καὶ ἐνῶ κατήχει τοὺς δύο συζύγους, ἐφάνη ἐπὶ τοῦ μετώπου του μία ἐπιγραφὴ μὲ χρυσὰ γράμματα ἢ ὁποία ἔλεγε: «Παῦλος ὁ Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ». Ἡ Χαντίρα καὶ ὁ Φιλόθεος ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμὸν, καὶ ὅταν ἡ εἰδησις αὐτοῦ τοῦ συμβάντος ἤρχισεν νὰ διαδίδεται, δίδουσα εὐκαιρίας εἰς τὸν Παῦλον διὰ ἓνα καρποφόρον κήρυγμα, ὅλη ἡ περιοχὴ ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμὸν. Ὁ Μεταφραστὴς σημειώνει τὴν 29 Ἰουνίου ὡς χρονολογίαν τῆς μεταστροφῆς τοῦ Φιλοθέου καὶ τῆς συζύγου του, ἀλλὰ δὲν μᾶς σημειώνει τὸν τόπον τῆς Ἰβηρικῆς Χερσονήσου, ὅπου συνέβησαν αὐτὰ τὰ γεγονότα. Ἐπίσης τὰ ἑλληνικὰ μνηολόγια τοῦ 10ου αἰῶνος δίδουν αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν τῆς μεταστροφῆς, ἀλλὰ ὀρίζουν ὡς ἡμερομηνίαν τὴν 23 Σεπτεμβρίου. Ὁμιλοῦν ἐπίσης διὰ τὴν κατήχησιν τῆς Πολυξένης, ἀδελφῆς τῆς Χαντίρα, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Συμεῶν ὁ Μεταφραστὴς δὲν ἀναφέρει τίποτε. Μερικὰ μνηολόγια σημειώνουν, ἐπὶ πλεόν, ὅτι ἡ Πολυξένη ἔφυγε κατόπιν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν καὶ, διερχομένη ἀπὸ τὴν Ἀχαΐαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκήρυτε τότε ὁ Ἀπόστολος, ἐβαπτίσθη ἐκεῖ παρ' αὐτοῦ.

Μία ἀπὸ τὰς πλεόν σοβαρὰς καὶ ἐνδιαφερούσας ἐνδείξεις εἶναι ἡ Ἰσπανικὴ παράδοσις τῶν ἑπτὰ Ἀποστολικῶν Ἀνδρῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀπόστολος ἄφησε εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἑπτὰ ἀποστολικούς ἀντιπροσώπους (=ἐπισκόπους), μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐπεκτείνουν τὸ εὐαγγελικὸν ἔργον εἰς τὴν Χερσονήσον καὶ νὰ ἐγκαταστήσουν ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους εἰς τὰς διαφόρους χώρας, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν πού θὰ ἐδημιουργοῦντο εἰς τὰς νέας Κοινοτήτας. Αὐτὸ τὸ σχέδιον ὑπενθυμίζει τὴν μέθοδον, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ὁ Ἀπόστολος μὲ τὸν Τιμόθεον εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ μὲ τὸν Τίτον εἰς τὴν Κρήτην, «ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγὼ σοι διαταξάμην» (2). Ἡ

παράδοσις διετήρησεν ἐπιμελῶς τὰ ὀνόματα καὶ τὰς ἔδρας ἐκάστου τῶν ἀνδρῶν τούτων (1). Μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκομεν τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου Caecilius εἰς τὴν χώραν τῆς Elíberis, πλησίον τῆς σημερινῆς Granada, ὅπου θὰ ἐλάμβανε χώραν ἡ πρώτη χριστιανικὴ Σύνοδος πού ἀναφέρει ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, μετὰ τὴν τῶν Ἀποστόλων εἰς Ἱεροσόλυμα (2).

Ἐπίσης ἀξία εἰδικῆς προσοχῆς, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων εἶναι, ἡ παράδοσις τῆς πόλεως τῆς Tortosa, ὅπου βεβαιώνουν ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἐγκατέστησεν ἐκεῖ ὡς ἐπίσκοπον τὸν Ροῦφον ὁ ὁποῖος μνημονεύεται εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολὴν (3). Καὶ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ λαοῦ τῆς Viana, εἰς Ναβάραν: «Saulus, praeco crucis, fuit nobis primordia lucis»: «Ὁ Σαούλ, κήρυξ τοῦ Σταυροῦ, ὑπήρξε τὸ πρῶτόν μας φῶς». Ὑπάρχουν ἐπίσης παραδόσεις σχετικαὶ μὲ τὴν διαμονὴν τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ του ἔργου εἰς τὰς ἀρχαίας πόλεις Ercija καὶ Lilibosa, μεταβληθείσας σήμερον εἰς μικρὰς κωμοπόλεις δευτερευσης σημασίας, ἀλλὰ μεγάλης ἀρχαιολογικῆς ἀξίας.

Ἡ ἔλλειψις ἐγγράφων τεκμηριῶν σχετικῶς πρὸς προσέλευσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ἰσπανίαν μᾶς ἐμποδίζει ν' ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὸ πεδῖον τῶν ἁπλῶν ὑποθέσεων.

Δεδομένου, ὅτι ἡ ὑπαρξίς καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Εὐγενίου (ὑποτιθεμένου πρώτου ἐπισκόπου τοῦ Τολέδου) καὶ τῆς παρθένου Leocadias, δὲν εἶναι παρὰ ἁπλοῖ τοπικοὶ θρύλοι, δι' ἡμᾶς ἡ σκιὰ τῆς σιωπῆς καὶ τοῦ μυστηρίου, πού καλύπτει τὴν γέννησιν τῆς Ἰσπανικῆς Ἐκκλησίας δὲν διαλύεται

περιστοιχιζόμενοι ὑπὸ τῶν ἱερέων τῶν (seniores), ἀποτελοῦντες οὕτω τὸ «Senatus Ecclesiae».

Αἱ πρωτεύουσαι τῶν τριῶν μεγάλων ἐπαρχιῶν: Tarraconensis, Beticae καὶ Lusitaniae, αἱ ὁποῖαι ἦσαν Tarraco, Cordobae καὶ Meridae, ἀπετέλεσαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰς πρώτας ἐπισκοπικὰς ἔδρας τῆς Χερσονήσου. Ἀναμφιβόλως, δὲ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀποκτήσῃ Ἐπίσκοπον καὶ ἐκάστη τῶν ἄλλων μεγάλων πόλεων ἐκάστου «conventus», ὅπως αἱ Cortagena, Zaragoza, Braga, Cádiz, Ercija, Sevilla καὶ προπάντων αἱ ρωμαϊκαὶ ἀποικίαι Beja καὶ Badajoz.

Καὶ καθ' ὃν τρόπον ἐνήργησε ὁ ἴδιος Ἀπόστολος εἰς Ἐφεσον καὶ Κρήτην δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁμοίως διώρισεν καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἐκείνους τοὺς πρώτους «Ἀποστολικούς Ἀνδρας», μὲ τὴν ἐντολὴν «ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσωσι, καὶ καταστήσωσι κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους» (Τίτ. 1, 5), καὶ νὰ ἐπιθέτουν τὰς χεῖρας τῶν ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀνάγκας (Ἀ' Τιμ. 4, 14' 5, 22). Καὶ οὕτω, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἐπισκόπου, ἕκαστον ἀστικὸν κέντρον οὐχὶ βραδέως θὰ εἶχε τὸν ἀπαραίτητον ἀριθμὸν ἱερέων καὶ διακόνων.

1. Οἱ «Ἀποστολικοὶ Ἀνδρες», τοὺς ὁποίους ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὡς πρώτους ἐπισκόπους τῆς Ἰβηρικῆς Χερσονήσου, ἦσαν: Torcatus εἰς Acci (Guadix)· Κτησιφῶν εἰς Vergi (Verja)· Secundus εἰς Abula (Avila)· Indalecius εἰς Ibrei (Mujacar, πλησίον τῆς Almeria)· Caecilius εἰς Elíberis (Elvira)· Ἡσυχίος εἰς Carcesa (Carteya, μεταξὺ Algeciras καὶ Gibraltar) καὶ Eubracius εἰς Pitturgi (Andújar).

2. Ἡ Σύνοδος τῆς Ἐλβίρας, συνήλθε τὸ 305 ἢ ἀρχὰς τοῦ 306, ἀποτελουμένη ἀπὸ 19 ἐπισκόπους, 36 ἱερεῖς καὶ 54 διακόνους.

3. Πρὸς Ρωμ. 16, 13.

1. Βλέπε: Dubowy, Klemens von Rom über die Reise Pauli nach Spanien. Freiburg, Breisgau, 1914, σελ. 95· Savio, La realtà del viaggio di S. Paolo nella Spagna, Roma, 1914, σελ. 9. Amador de los Ríos, Historia social, política y religiosa de los judíos de España y Portugal, Madrid, 1875.

2. Τίτ. 1, 5. Ἐκ τῶν ἱστορικῶν εἰδήσεων ἄλλων Ἐκκλησιῶν, πληροφοροῦμεθα, ὅτι οἱ πρεσβύτεροι οὗτοι οἱ «κατὰ πόλιν» τοποθετημένοι, ἦσαν ἐπίσκοποι, (episcopi),

ἕως τὸ 2ον ἡμῖσι τοῦ 3ου αἰῶνος, μόλις κατὰ τὸ 254. Τότε ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον τεκμήριον, τὸ ὁποῖον φθάνει μέχρις ἡμῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸν Χριστιανισμόν τῆς Ἰβηρικῆς Χερσονήσου. Αὐτὸ τὸ τεκμήριον εἶναι ἡ Ἐπιστολὴ 67 τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ Καρχηδόνας, ἡ ὁποία μᾶς ἀποκαλύπτει, ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους αἱ ἰσπανικαὶ Ἐκκλησίαι ἦσαν ἤδη ἐγκατεστημένα καὶ τελείως τακτοποιημένα.

Ἔχουσαι συνείδησιν τῆς Παυλείου ἀποστολικῆς ἰδρύσεώς των καὶ ὑπερήφανοι δι' αὐτὴν αἱ πρῶται ἰσπανικαὶ Ἐκκλησίαι παρουσιάζονται ἤδη εἰς τὴν πρῶτην ἐμφάνισίν των εἰς τὴν Ἱστορίαν, ἐνοχλούμεναι ἀπὸ μίαν διαφορὰν πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Ρώμης ὁ ὁποῖος, ἐπειδὴ ἦτο ὁ ἐπίσκοπος τῆς Αὐτοκρατορικῆς Πρωτευούσης, ἤρχιζε νὰ πιστεύῃ ὅτι εἶχε καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἀναμειγνύεται εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν.

**

Ἐλπίζομεν, ὅτι ἐξεθέσαμεν μὲ σαφήνειαν, καὶ ἰδίως μὲ τὸ πλεόν καθαρὸν πνεῦμα τῆς ἀντικειμενικότητος, ὅλας τὰς μαρτυρίας, ἱστορικὰς καὶ φιλολογικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν σχετικῶς μὲ τὸ θέμα μας. Ἀπεφύγαμεν ἐκ τῶν προτέρων νὰ χρησιμοποιήσωμεν διὰ τὴν παροῦσαν μελέτην καὶ ἐνδείξεις ἀνεγνωρισμένας σήμερον δημοφώνως ἀπὸ τὴν κριτικὴν ὡς ἐσφαλμένας, ὅπως καὶ πλήθος παραδόσεων ἀνευ πραγματικῆς βάσεως ὅπως π.χ. ἡ ὑποτιθέμενη μαρτυρία μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ ψευδο-Ἀρεοπαγίτου καὶ τοῦ βυζαντινοῦ Καταλόγου τῶν Ἀποστόλων, τοῦ ἀποδιδόμενου ἀνευ λόγου εἰς τὸν Ἅγιον Ἰππόλυτον⁽¹⁾. Ἐπίσης δὲν ἐχρησιμοποιήσαμεν τὴν ἐσφαλμένως εἰς τὸν Πάπαν Στέφανον βον ἀποδιδόμενην ἐπιστολήν, μὲ τὴν μνείαν τῆς εισόδου τοῦ Ἁγίου Παύλου εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἀπὸ τὴν Narbone. Ἀλλὰ δὲν ἐχρησιμοποιήσαμεν οὔτε τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων⁽²⁾, ἡ ὁποία εἶναι ἀναμφιβόλως ἀυθεντικὴ, διότι δὲν σχετίζεται πραγματικὰ μὲ ταξίδιον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν Ἰβηρικὴν Χερσονήσον, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ μόνον ἀναφέρεται εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Ἀποστόλου, ὅπως διατυπώνεται εἰς τὸ 15ον κεφάλαιον τῆς πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐρεῦνης μας διεκρίναμεν δύο κατηγορίας πηγῶν: τὰς κανονικὰς πηγὰς ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ τὰς ἐξωκανονικὰς, ἀμφοτέρως

1. Ἐνφ ὁ ἴδιος ὁ Migne τὴν καταλογίζει μεταξὺ τῶν νόθων ἔργων τοῦ Ἁγίου (Mg. G., 10, 954-54). Οὔτε ἀναφέρεται εἰς οὐδένα τῶν καταλόγων τῶν ἔργων τοῦ Ἰππολύτου (Βλέπε D' alès, La theologie de Saint Hippolyte, Paris, 1906, σελ. 48).

2. Ἁγ. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων Κατηχήσεις, 17. «Ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὲν καὶ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκότα τὸ Εὐαγγέλιον κατηχήσαντο δὲ καὶ τὴν βασιλίδα Ρώμην, καὶ μέχρι Σπανίας τὴν προθυμίαν τοῦ κηρύγματος ἐπέναντα...» Κατηχήσεις, 17, 26. (Mg. G., 33, 997). Ὁρθῶς σημειοῦται παρὰ Migne: «verbis, quibus Cyrillus ait Paulum in Hispaniam usque promptum suum praedicandi studium extendisse, uti sunt nonnulli ut Cyrillum ponerent in eorum numero, qui Paulum in Hispaniam vere penetrasse senserunt. At ejus verba iter illud non tam astruunt, quam non excludunt.» (Αὐτόθι 997-8, σημ. 3).

ἀπαραιτήτους διὰ τὴν διάκρισιν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας⁽³⁾. Αἱ πρῶται μᾶς ἀπέδειξαν μὲ ἀπόλυτον βεβαιότητα, ὅτι ὁ Ἅγιος Παῦλος εἶχε τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν καὶ τὸ συγκεκριμένον σχέδιον νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ἰσπανίαν, καὶ μάλιστα εἶχεν ὀρίσει ἤδη τὸν χρόνον καὶ τὴν πορείαν του ἀπὸ τὴν Ρώμην. Ἐπίσης μᾶς ἐπληροφόρησαν, ὅτι, ἀφοῦ ἀφῆθη ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν πρῶτην του φυλακὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Αὐτοκρατορίας, εἶχε τὴν εὐκαιρίαν ἐγκαίρως νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὸ τὸ ταξίδιον. Ὡσαύτως, ὅτι κατὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δευτέρας καὶ τελευταίας φυλακίσεώς του, ἐκφράζεται ὡσὰν νὰ εἶχεν ἤδη πραγματοποιήσει τὸ σχέδιόν του.

Αἱ ἐκτὸς τῆς πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος κανονικαὶ πηγαὶ εἶναι: τὸ κείμενον, τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Muratori, τὸ «Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου», αἱ «Πράξεις τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου» καὶ αἱ μαρτυρίαι τῶν ἁγίων Ἀθανασίου, Ἐπιφανείου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Ἱερωνύμου, τοῦ Θεοδορήτου καὶ διαφόρων ἐπὶ πλεόν, ὑπάρχουσαι παραδόσεις σχετικῶς μὲ τὴν Ἰσπανίαν. Ὅλα αὐτὰ μᾶς λέγουν δημοφώνως, ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἐπραγματοποίησε αὐτὸ τὸ ταξίδιον, χωρὶς ἀμφιβολίαν. Ἐπιμένομεν δὲ εἰς τὸ νὰ τονίσωμεν ἀκόμη τὴν ἀξίαν αὐτῶν τῶν μαρτυριῶν. Διότι αὐτὰ αἱ πηγαὶ ἀνήκουν συνεχῶς εἰς τοὺς αἰῶνας 1ον, 2ον, 3ον, 4ον καὶ 5ον χωρὶς διακοπήν, δηλαδὴ μαρτυροῦν τὴν ὑπαρξίν μιᾶς παραδόσεως σταθερᾶς καὶ ἐκτεταμένης πανταχοῦ, ἂν καὶ προσέρχονται ἀπὸ τὰς πλεόν διαφορετικὰς καὶ μακρῶν τῶν Ἐκκλησίας. Καὶ τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν κειμένων, τούτων ὅπως εἶδομεν, εἶναι ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολήν. Ἐξ ἄλλου, ἐναντι αὐτῆς τῆς σταθερᾶς καὶ καθολικῆς πεποιθήσεως, δὲν ὑπάρχει οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀντίθετος μαρτυρία, οὔτε τίποτε ποὺ νὰ προκαλέσῃ ἔστω καὶ τὴν πλεόν δειλὴν ἀντίρροσιν. Τούναντιον, οἱ γεωγράφοι, οἱ ἱστοριογράφοι καὶ οἱ κλασσικοὶ συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς, τοὺς ὁποίους ἐπεκαλέσθημεν, ὅλοι ἐπιβεβαιώνουν καὶ ἐπισφραγίζουν τὰς ἀντικειμενικὰς ταύτας παρατηρήσεις.

Ἐξ ὅλων τούτων συμπεραίνομεν, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦλάχιστον τῶν πέντε πρώτων αἰῶνων τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ γεγονός τοῦ ταξιδίου τοῦ Ἁγίου Παύλου εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἦτο γενικῶς καὶ θετικῶς πιστευτὸν παντοῦ καὶ ἀπὸ ὅλους.

Οὕτω δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, συμφώνως μὲ ὅλους τοὺς κανόνας τῆς ἀυθεντικῆς ἱστορίας, καὶ μὲ ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς κριτικῆς τῶν κειμένων, ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ κατατάξωμεν μεταξὺ τῶν θετικῶς ἱστορικῶν γεγονότων τὸ ταξίδιον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν Ἰσπανίαν. (Τέλος)

Ἱεροδ. PAUL BALLESTER CONVALIER

3. «Συνήθεια τῶν Χριστιανῶν ὑπῆρξεν ἀνεκαθεν καὶ εἶναι ἀκόμη, τὸ νὰ ἀποδεικνύουν τὴν ἀλήθειαν διὰ τῶν ἐξῆς δύο μέσων: Πρῶτον διὰ τῆς ἀυθεντίας τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, δεύτερον διὰ τῆς ἀδιακόπως συνεχιζομένης οἰκουμένης παραδόσεως» Βικέντιος ὁ ἐκ Λειρῖνου, *Compendium*, 29, 2. Βλέπε ἐπίσης Ὁριγένους, *Περὶ Ἀρχῶν*, Πρόλογ. (Mg. G. 11, 116).

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Τὰ Ἀναμορφωτικά Καταστήματα εἶναι παρ' ἡμῶν Ἰδρύματα κρατικά, (ὁ Νόμος παρέχει δικαίωμα καὶ εἰς φυσικά ἢ νομικά πρόσωπα νὰ ἰδρύνουν τοιαῦτα), εἰς τὰ ὁποῖα καταβάλλεται προσπάθεια ν' ἀναμορφωθοῦν καὶ ἀναγεννηθοῦν ψυχικῶς κοινωνικῶς ἀμαρτήσαντα παιδιά, ἄρρενα καὶ θήλεα ἢ ἀκόμη νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ βεβαίαν πτώσιν εἰς κοινωνικά παραπτώματα, λόγῳ κυρίως τῶν κακῶν οἰκογενειακῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς διαβιοῦν.

Οἱ πάντες ἀνομολογοῦν, ὅτι μεγίστη εἶναι ἡ συμβολὴ τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς εἰς τὸν ὑπὸ τῶν προαναφερθέντων Ἰδρυμάτων ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. Ἐφ' ὅσον, βεβαίως, αὕτη καταλλήλως καὶ ὑπὸ ἀρμοδίων προσώπων προσφέρεται.

Καὶ ναὶ μὲν κατὰ κανόνα οἱ διδάσκαλοι, οἱ διευθυνταὶ καὶ οἱ παιδονόμοι τῶν Ἰδρυμάτων τούτων διαπνέονται ἀπὸ θρησκευτικότητας καὶ σεβονται τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ὅμως δὲν εἶναι ἀρκετὸν τοῦτο. Τὸ ἔργον τῆς καθαρῶς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς εἰς τὰ Ἰδρύματα ταῦτα δέον νὰ τὸ ἐπιτελοῦν κληρικοὶ ἢ λαϊκοί, ἔχοντες θεολογικὴν, παιδαγωγικὴν, ψυχολογικὴν καὶ ἐπαρκὴ κοινωνικὴν ἀντίληψιν.

Τὰ «παραστρατημένα παιδιά», ὅπως ἐπεκράτησε νὰ λέγονται οἱ τρόφιμοι τῶν ἀναμορφωτικῶν Ἰδρυμάτων, ὅ,τι αἰσθάνονται ὡς δυσαναπλήρωτον ἔλλειψιν τῶν εἶναι τὸ αἰσθημα τῆς στοργῆς. Ἄν τοῦτο τὸ εἶχον ζωηρῶς αἰσθανθῆ, εἶτε ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ τῶν, εἶτε ἐκ μέρους ἔστω ἀληθινῶν φιλικῶν προσώπων, εἶτε ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς, ἴσως νὰ μὴ παρεξέκλιναν. Ἡ ἔλλειψις τῆς στοργῆς ἀφῆκε κενὸν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν. Ἐψύχρανε τὴν συνειδησίαν τῶν. Δὲν ἀνέπτυξε τὸ ἠθικὸν φρόνημά τῶν. Οὕτω δὲ κατέστη εὐχερὲς ἀνεμποδίστως νὰ παρωθηθοῦν εἰς τὸ ἀμάρονημα καὶ τὸν κακὸν δρόμον.

Ὅθεν ἐκ τῶν ἀνωτέρω διαφαίνεται, ὅτι δὲν παραδεχόμεθα, ὅτι ὑπάρχουν ἐγκληματικαὶ φύσεις, οὔτε ὅτι κυρίως αἱ ἐκδηλώσεις τῶν παιδικῶν παραστρατημάτων, οἰασδήποτε ἐντάσεως, εἶναι ἀποδείξεις τοῦ ἀντιθέτου ἰσχυρισμοῦ. Καί, ὅτι ἐπομένως πιστεύομεν, ὅτι κατάλληλος ἐπέμβασις παρέχουσα ἀγάπην, ἐν ταυτῷ θείας καὶ ἀνθρωπίνης ἀγνῆς πηγῆς, δύναται νὰ θαυματουργήσῃ! Νὰ παρουσιάσῃ δὲ τὰ ἴδια τὰ άτομα, ὡς νέα πλάσματα, ἠθικῶς ἀναγεννημένα καὶ ἔτοιμα νὰ ἐξελιχθοῦν εἰς καλοὺς καὶ τιμίους ἀγωνιστὰς τῆς ζωῆς. Ἄλλωστε, ὑπάρχουν παραδείγματα, πείθοντα περὶ τοῦ πραγματοποιησίμου τῆς ἀπόψεως ταύτης.

Ἄρα, ὁ ἐκκλησιαστικὸς παραστάτης τοῦ Ἀναμορφωτικοῦ Καταστήματος ἔχει εὐρύτατον, ὅσον καὶ βαθύ, ἔργον νὰ ἐπιτελέσῃ. Τὰ μικρὰ ἄρτια, τ' ἀπομακρυνθέντα μόλις τῆς ποίμνης, ἐπανέρχονται διὰ τῆς καλῆς φωνῆς του καὶ διὰ τῆς ἐλικρινούσας ἐκδηλώσεως τοῦ ἐνδιαφέροντός του. Ἀκούουν προθύμως τὴν Κατήχησιν. Γίνονται πειθαρχικώτεροι εἰς συμμόρφωσιν πρὸς τοὺς κανονισμοὺς διαβιώσεως ἐντὸς τοῦ Κατα-

στήματος καὶ αὐτοὶ οἱ πλέον ἀτίθασσοι ἀρχίζουν νὰ ἐπιθυμοῦν μίαν ἄλλην ζωὴν, ὅταν θ' ἀπολυθοῦν. Προσανατολίζονται εὐκολώτερα εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἰδρυματος, διὰ νὰ μάθουν γράμματα καὶ τέχνην. Προσπαθοῦν νὰ γίνουν σὺν τῷ χρόνῳ αὐτάρκεις, ὥστε, ὅταν ἐξέλθουν, νὰ εἶναι ἱκανοί, ἀφ' ἐνός νὰ μὴ πέσουν εἰς παγίδας καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ δημιουργήσων κατάστασιν, ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων.

Αὐτὸς μόνον, ὁ ἐκκλησιαστικὸς, δύναται νὰ παράσῃ πραγματικὴν λύτρωσιν εἰς τὴν παιδικὴν προσωπικότητα ἀπὸ τὸ ἀσχημὸν παιδικὸν παρελθόν. Τὴν βεβαιότητα δ' αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας θὰ τὴν κάμῃ ἀσφαλεστέραν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν, ἢ ἐπίδρασις τῶν θείων Μυστηρίων, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ οδηγηθοῦν ταῦτι, καταλλήλως προπαρασκευαζόμενα. Καὶ τὴν ἐνθάρρυνσιν τῆς δυνατοῦτος νὰ ζήσουν τὰ παιδιά ἄλλην κοινωνικὴν ζωὴν θὰ τὴν δώσουν εἰς αὐτὰ φιλικαὶ ἐκδηλώσεις τῆς εὐσεβοῦς κοινωνίας, μέλη τῆς ὁποίας, καταλλήλως καὶ αὐτὰ προητοιμασμένα, θὰ ἔλθουν συνεργοὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀπεσταλμένου ἐν τῷ Ἰδρυματι, φέροντα μηνύματα παρηγορα καὶ εὐχάριστα, ὅχι μόνον δι' εὐπροσηγόρων λόγων, ἀλλὰ καὶ δι' ἐμπράκτου φιλικότητος, καλῆς συντροφίας εἰς συνομιλίας, παιχνίδια καὶ ψυχαγωγίαν, μικροδωρεὰς καὶ διευκολύνσεις γενικῶς τοῦ Ἰδρυματος, καὶ εἰδικῶς διὰ τινὰς, τοῦλάχιστον, τῶν τροφίμων του.

Εἰς ἄλλα κράτη αἱ διάφοροι Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι ἀναλαμβάνουν αἱ ἴδιαι τὴν ἰδρύναι καὶ συντηρεῖν τοιούτων ἰδρυμάτων. Ὅποτε τὰ παιδιά, ἔχον τὸ πλεονέκτημα νὰ εὐρίσκονται κατὰ πάντα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θρησκευτικῆς πνοῆς ἅπαντος τοῦ προσωπικοῦ καὶ ὁλοκλήρου τοῦ συστήματος ἀναμορφώσεως. Ἡ, ἄλλοτε, ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα ἀναλαμβάνουν τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν παιδονομίαν τῶν ἰδρυμάτων⁽¹⁾. Παρ' ἡμῶν—χωρὶς ν' ἀποκλείεται βεβαίως νὰ φθάσωμεν εἰς παρόμοιον σημεῖον εἰς τὸ μέλλον⁽²⁾—λύεται καλῶς τὸ θέμα, δεδομένου, ὅτι ἔχουσιν ἐκδηλον τὴν προθυμίαν τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, ὅπερ ἀσκεῖ τὴν διοίκησιν τῶν ἀναφερομένων Ἰδρυμάτων, ὡς καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς συστάσεως εἰδικῆς σχετικῆς ὑπηρεσίας

1. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργ. Δικαιοσύνης κ. Ἰ. Βεργόπουλος εἰς ἐπίσημον ἀνακοίνωσίν του, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἀπὸ εἰδικὴν περιοδείαν του ἐν Εὐρώπῃ, παραλληλίζων πως τὰ ἡμέτερα πρὸς τὰ ἐν Βελγίῳ (χώρα ἴσου περίπου πληθυσμοῦ) ἀναμορφωτικά μέτρα, ἀναφέρει, ὅτι ἐκεῖ λειτουργοῦν 200 Ἀναμορφωτικά Καταστήματα, ἐξ ὧν τὰ δέκα κρατικά καὶ ἐκ τῶν ὑπολοίπων τὰ πλεῖστα ἐκκλησιαστικά. Ἀλλὰ καὶ τῶν κρατικῶν ὅμως ἡ διεύθυνσις ἔχει ἀνατεθῆ εἰς ἐκκλησιαστικὸς λειτουργοὺς, ἐνῶ ἀπὸ οὐδὲν ἐξ αὐτῶν λείπουν οἱ ἱερεῖς—καὶ οὐχὶ ὁ ἱερεὺς—οὔτινες θεωροῦνται ἐκεῖ ὡς πρῶτοι παράγοντες ἀναμορφωτικῆς ἀγωγῆς. Λέγει δ' ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Βεργόπουλος: «Ἡσθάνομην πάντοτε ἐν αἰσθημα ζηλοῦσις, ἐπισκεπτόμενος ἢ ἐργαζόμενος εἰς τὰ ἰδρύματα ταῦτα, διότι ἢ πάνσεπτος Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἡμῶν, παρ' ἡμῶν δὲν στρέφεται εἰσέτι δραστηρίως ἔργους πρὸς τὸν τομέα τούτον».

2. Εἰς τὰ Ἀναμορφωτικά θηλέων εὐδοκίμως ἀπὸ ἐτῶν ὑπηρετοῦν, ὡς παιδονόμοι, μοναχαὶ τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγίου Ἰεροθέου Μεγάρων.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ο "ΚΟΣΜΟΣ,"*

ΣΤ.
ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Αἱ ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων συμφορῶν μεγάλαί ἀνάγκαι τοῦ τόπου, ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀστικῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ κυρίως ὁ ἀτομιστικὸς, καὶ πολυπράγμων καὶ κοινωνικὸς, χαρακτήρ τοῦ Ἑλλήνου, ἔχουν φέρει τὴν Ἑλλάδα εἰς ὄργανισμὸν ὀργανώσεων. Πλήθος σωματείων ἀμιλλῶνται εἰς ποικίλιαν σκοπῶν καὶ ἐπιδιώξεων. Μορφωτικά, ἀθλητικά, φυσιολογικά, λογοτεχνικά, ἐπιστημονικά, θρησκευτικο-χριστιανικά, νέων, παιδιῶν, ἐπαγγελματικά, συνεταιριστικά, πατριωτικά, φιλανθρωπικά, ἐξωραϊστικά, μικτὰ μὲ ξένους, πολιτικά, ἐκπαιδευτικά, ἀσφαλιστικά καὶ πλήθος ἄλλα σωματεῖα ὑπάρχουν. Εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ ὁ ἀριθμὸς τούτων (ὡς ἔγγιστα)

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 90.

παρὰ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος—προθυμίαν καὶ εὐχαρίστησιν ἔδειξε καὶ τὸ Ἐθνικὸν Ἴδρυμα, τὸ ὁποῖον ἐπίσης διατηρεῖ Ἀναμορφωτικὸν Κατάστημα—. Παρέχεται δὲ πᾶσα εὐχέρεια ἐπιτελέσεως τοῦ χριστιανικοῦ τούτου ἔργου καὶ ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους τῆς ἀγάπης, εἰς ὅσον ἔστω ἀριθμὸν παιδιῶν (μικρὸν συγκριτικῶς μὲ τὰς παρουσιαζομένας ἀνάγκας) περιλαμβάνουν τὰ Ἀναμορφωτικά μας Ἴδρύματα.

Παραπλήσιος τομεύς, εἰς ὃν εἶναι ἐπίσης ἀνάγκη νὰ δοθῇ ἐνίσχυσις εἶναι ὁ τῶν ἡμικρατικῶν Ἐταιριῶν Προστασίας Ἀνηλίκων, αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν εἰς διαφόρους μεγάλας πόλεις τῆς χώρας καὶ αἱ ὁποῖαι διαθέτουν Σταθμοὺς ἐξυπηρέτησεως τῶν ἀναγκῶν, κυρίως στέγης καὶ διατροφῆς, παρομοίων παιδιῶν. Αἱ Ἐταιρίαι αὗται διαθέτουν ἐπίσης, εἰδικῶς ἐπιφορτισμένα πρόσωπα, καὶ «ἐπιμελητὰς» ὑπὸ τῶν ὁποίων διενεργοῦνται ἔρευναι πρὸς ἐξακρίβωσιν συνθηκῶν τῆς οἰκογενειακῆς καὶ κοινωνικῆς διαβιώσεως τῶν παιδιῶν, ὅσα ἐπισημαίνονται εἴτε διὰ νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὰ Ἀναμορφωτικά Καταστήματα, εἴτε διὰ νὰ προσαχθοῦν εἰς δίκην. Τὸ ἔργον δὲ τοῦτο τῶν «ἐπιμελητῶν» ἔχει ἀνάγκην βοήθειας, τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ παράσχουν ἐπιτυχῶς ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καλύτερον βεβαίως θὰ ἦτο ἂν, ὄχι μόνον ἐβοήθουν τὸ ἔργον τῶν ἐπιμελητῶν τὰ ἐκκλησιαστικά πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὀλοκλήρου ἀνελάμβανον τοῦτο θὰ ἦτο, κληρικοί, θεολόγοι, κατηχηταὶ καὶ λοιποὶ μορφωμένοι εὐσεβόφρονες ἀνελάμβανον καὶ τὴν μετέπειτα παρακολούθησιν καὶ στοργικὴν συμπαράστασιν τῶν ἐξερχομένων ἐκ τῶν Ἰδρυμάτων ἢ τῶν Σταθμῶν. Ἀλλ' ἀκόμη σπουδαιότερον, ἂν ἀνελάμβανον τὴν εὐθύνην κηδεμονίας ἢ συγκηδεμονίας παιδιῶν παραπεμπομένων πρὸς ἐκδίκασιν εἰς τὰ παιδικὰ δικαστήρια καὶ ἐχόντων κατὰ τὴν δικαστικὴν κρίσιν ἀνάγκην «ἐπιτηρήσεως».

Πρωτοπρ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΥΡΟΥΝΑΚΗΣ

ὑπερβαίνει τὰ 850, ἐξ ὧν, τὰ μὲν 700 εἶναι ἰδιωτικοῦ δικαίου ὀργανώσεις, τὰ δὲ λοιπὰ ἐπιδιοτοῦνται διὰ κρατικῶν καὶ ἄλλων κοινωνικῶν πόρων καὶ θεωροῦνται ὀργανισμοὶ δημοσίου δικαίου.

Ὅλα σχεδὸν τὰ σωματεῖα ταῦτα ἀποβλέπουν γενικῶς, εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν διαφόρων ἀναγκῶν καὶ εἶναι, ἐν ἄλλοις λόγοις, ἀνθὴ τοῦ συγχρόνου ἑλληνο-χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ Ἐκκλησία δὲ μετὰ χαρᾶς προσβλέπει εἰς τὰ χριστιανικά ταῦτα σωματεῖα, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἰδρύθησαν, διευθύνονται καὶ συντηροῦνται ἀπὸ φλογεροὺς πιστοὺς, προσφέροντας τὸ πλεόνασμα ἢ τὸ ὑστέρημα τοῦ χρόνου καὶ τῆς περιουσίας των διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συνανθρώπων των.

Εἰς ἀστρονομικοὺς ἀριθμοὺς ἀνέρχονται αἱ μεγάλαι δωρεαὶ καὶ αἱ πολυπληθεῖς συνδρομαί, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν Ἑλλάδα συντηροῦν τὰ ἔργα τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Εἰς τὰ ξένα κράτη, καθ' ὅσον ἔχομεν πληροφορίας, ἡ ἐξυπηρέτησις παρεμφερῶν ἀναγκῶν ἀνήκει εἰς τὴν μέριμναν τοῦ Κράτους. Εἶναι πρὸς τιμὴν τῆς Πατρίδος μας τὸ γεγονός, ὅτι νοσοκομεῖα, σχολεῖα, βιβλιοθῆκαι καὶ χιλιάδες ἄλλα ἱδρύματα, ἀρκετὰ τῶν ὁποίων σήμερον κατέστησαν κρατικά, ἐγένοντο καὶ συντηροῦνται ἀπὸ γνωστούς καὶ ἀγνώστους ἰδιώτας. Ὁ ἰδιωτικὸς αὐτὸς οἰκονομικὸς ποταμὸς, μαρτυρεῖ ζῶσαν χριστιανικὴν πίστιν, ἐπίδρασιν τῶν ἀρχῶν τῆς φιλαλληλίας, τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ.

Ἰδιαίτερος εἰς τὸ παρὸν ἄρθρον, ἐνδιαφέρουν τὰ ἐκκλησιαστικά, θρησκευτικά καὶ χριστιανικά σωματεῖα, τὰ ἐκκλησιαστικά ἱδρύματα, καὶ τὰ σωματεῖα τῶν νεανικῶν καὶ τῶν παιδικῶν ἡλικιῶν.

Ὑπὸ τὸν ὄρον Ἐκκλησιαστικά Σωματεῖα ἐννοοῦμεν ὀργανώσεις καὶ ἱδρύματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἰδρυθῆ καὶ διευθύνονται ὑπὸ προσώπων ἀνηκόντων εἰς τὸν ἴσον Κλήρον, ἱεράρχας καὶ ἄλλους κληρικοὺς, ἐκφράζουσι δὲ τὴν μέριμναν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν διαφόρων κοινωνικῶν ἀναγκῶν.

Τοιαῦτα σωματεῖα καὶ ὀργανισμοὶ εἶναι αἱ διάφοροι ἐνοριακαὶ ὀργανώσεις (1), αἱ χριστιανικαὶ νεανικαὶ ἐνώσεις καὶ τὸ πλῆθος τῶν κατ' ἐνορίαν συλλόγων πρὸς ἐξωραϊσμὸν τῶν ἐνοριακῶν ναῶν, πρὸς οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν καὶ ἀγιασμὸν των.

Εἰς παρῶχημένας ἐποχὰς τὸ σύνολον σχεδὸν τῆς κοινωνικῆς μερίμνης καὶ δράσεως, ἀνήκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, ἡ νέα περὶ Κράτους ἀντίληψις, προσέδωκεν εἰς τοῦτο περισσώτερον κοινωνικὸν ρόλον καὶ ἐπομένως πολλὰ κοινωνικὰ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας ἀνήκουν σήμερον εἰς τὴν Πολιτείαν. Ὅσῳ μάλιστα περισσώτερον τὸ Κράτος

1. Ἐκκλησιαστικαὶ ὀργανώσεις γενικαὶ νέων καὶ νεανίδων ὑπάρχουν εἰς σημαντικὸν ἀριθμὸν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἑλλάδος ὡς π. χ. αἱ νεανικαὶ ὀργανώσεις «Ὁ Ὀδοιπὸρος τῆς Ζωῆς» τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, κ. λ. π.

ἀσκει τὸν κοινωνικὸν του ρόλον, τοσοῦτω τοῦτο γίνεται φορεὺς χριστιανικότερου πολιτισμοῦ.

Οὐδεὶς θὰ πρόπη νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν ν' ἀποσυρθῇ καὶ ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ἄλλο κρατικὴ ἐξυπηρέτησις καὶ ὀργάνωσις τῶν γενικωτέρων ἀναγκῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας μάλιστα οὐδέποτε ἔλειψεν ἡ Ἐκκλησία, καὶ ἄλλο ἰδιωτικὴ ἐπιδιώξις, πικράπλευρος πρὸς τὴν ὅλην ἐκκλησιαστικὴν συγκρότησιν, χριστιανικῶν σκοπῶν καὶ χριστιανικῆς ζωῆς.

Ἐν ὀνόματι ποίας λογικῆς ἢ σκοπιμότητος κάθε Ἱερὰ Μητρόπολις δὲν θὰ πρόπη νὰ ἔχῃ τὰς φιλανθρωπικὰς, τὰς παιδαγωγικὰς καὶ τὰς ποικίλας ἄλλας ὀργανώσεις της :

Καὶ διατὶ ἡ κάθε ἀρτίως συγκεκορημένη καὶ ζῶσα Ἐνορία, τὸ θεμελιώδες τοῦτο καὶ ὀργανικὸν κῦτταρον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ, δὲν θὰ πρόπη νὰ ἔχῃ τὰς ὀργανώσεις τῶν ἀνδρῶν, τῶν γυναικῶν, τῶν νέων καὶ νεανίδων καὶ τῶν παιδιῶν :

Ἀντιθέτως μάλιστα : Ὡς πρότυπα πρὸς εὐοχτέραν ἐξάπλωσιν, θὰ πρόπη νὰ θεωροῦνται αἱ Ἱ. Μητροπόλεις καὶ αἱ Ἐνορίαι, αἱ ὁποῖαι κατευθύνουν καὶ συντηροῦν ἰδρύματα καὶ ὀργανώσεις, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον τῆς παντοιοτρόπου ὀργανώσεως. Αὐτῆ, ἄλλωστε, εἶναι καὶ ἡ μορφή τῆς πρακτικῆς ζωῆς τῆς συγχρόνου Ἐκκλησίας.

Ὑπὸ τὸν ὄρον **Θρησκευτικὰ Σωματεῖα**, θὰ πρόπη νὰ νοηθοῦν τὰ ποικιλώνυμα φιλανθρωπικὰ καὶ ἐποικοδομητικὰ κυρίως τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα καὶ φέρουν ἔντονον τὸ θρησκευτικὸν χρῶμα, διοικοῦνται δὲ καὶ διευθύνονται ἀπὸ λαϊκούζ. Ταῦτα ἐξυπηρετοῦν πλῆθος ὑλικῶν ἀναγκῶν, δημιουργοῦν ποικίλας προϋποθέσεις ἐκδηλώσεως χριστιανικῶν αἰσθημάτων, δίδουν εὐκαιρίας ὀργανώσεως τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν. Εὐτυχῶς, ἐλάχιστος μόνον ἀριθμὸς μελῶν τῶν ἀνωτέρω σωματείων, δὲν εἶναι πράγματι εὐσεβῆς, ἀλλ' εὐσεβοφανῆς, ἐκμεταλλεόμενος τὴν εὐπιστίαν τῶν ὑπολοίπων. Πάντως καὶ τὰ σωματεῖα ταῦτα, προσφέρουν σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν χριστιανικὸν κοινωνισμὸν.

Τέλος ὑπὸ τὸν ὄρον **Χριστιανικὰ Σωματεῖα**, ἐννοοῦμεν τὰς διαφόρους φιλελευθέρως ἢ κοινωνικὰς ἢ ἐπιστημονικὰς ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπιδιώκουν μὲν χριστιανικοὺς σκοπούς, δὲν παρουσιάζουν ὅμως καὶ δὲν ἔχουν ἄμεσον ἢ καὶ ἔμμεσον ἐξάρτησιν καὶ ἐπαφὴν μὲ τὴν Διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν. Εἰς τὰς κινήσεις αὐτὰς συνήθως μετέχουν οἱ χριστιανικῶν ἀντιλήψεων καὶ ἐπιδιώξεων ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν διακρίνονται διὰ τὴν θερμὴν παρακολούθησιν τῆς λατρευτικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἢ δὲν ἔχουν πολλὴν σχέσιν μὲ τὴν Ἐνορίαν των ἢ μὲ τὸν Ἱερὸν Κλήρον.

Καὶ αἱ ὀργανώσεις αὐταὶ προσφέρουν σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν χριστιανικὴν ὑπόθεσιν, ἐνίοτε ὅμως, εὐτυχῶς σπανίως, ἐνεκα τοῦ «ἀ-κληρικοῦ» ἢ καὶ τοῦ «ἀντικληρικοῦ» τρόπου καὶ πνεύματος τῶν διοικούντων αὐτὰς δημιουργοῦνται δυσχέρειαι ἢ καὶ

διασπάσεις εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Χριστοῦ. Τὸ πρῶγμα πάντως, δὲν εἶναι ἐκ τῶν «πρὸς θάνατον», οὔτε εἶναι ἀδύνατον νὰ διορθωθῇ.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνοποιηθοῦν οἱ σκοποὶ καὶ αἱ κατευθύνσεις. Οὔτε θὰ πρόπη νὰ περιορισθῇ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία. Θὰ πρόπη ὅμως νὰ ἐνοήσῃ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, ὅτι συμφέρον ὅλων εἶναι νὰ ἐπιτευχθῇ εἰς ἀπαραίτητος συντονισμὸς, μία ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένη ἐναρμόνις σκοπῶν καὶ ἀρμοδιοτήτων, μία κοινὴ γενικὴ κατευθύνσις. Καὶ ὅτι τὴν κατευθύνσιν καὶ τὸν συντονισμὸν αὐτὸν μόνη ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία δικαιούται νὰ κάμῃ, ἢ ἔχουσα παρ' ἀνθρώποις τὸ ἀπόλυτον κύρος καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐντολήν καὶ τὴν χάριν.

Ἰδιαίτερος ἐπίσης θὰ γίνῃ λόγος διὰ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Ἰδρύματα. Τοιαῦτα ὑπάρχουν : μία περίπου δεκάς ἐκκλησιαστικῶν ὀργανοτροφείων, διάφοροι τεχνικαὶ Σχολαί, μορφωτικὰ ἰδρύματα, τὰ Γενικὰ καὶ Ἐνοριακὰ Φιλόπτωχα Ταμεῖα, νοσοκομεῖα καὶ ἄλλα «φιλανθρωπικὰ» καταστήματα. Ὁμολογουμένως, τὰ ἰδρύματα ταῦτα ἐργάζονται ἀθορύβως μὲν καὶ ἀφανῶς, προσφέρουν ὅμως τὴν θετικὴν συμβολὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν συγχρόνων ἀναγκῶν.

Μὲ αἰσθημάτων χαρᾶς, εὐχεται πᾶς ἀγαπῶν τὴν Ἐκκλησίαν του, ὅπως κάθε Ἐνορία ἀποκτήσῃ τὰ κατάλληλα καὶ ἀνάλογα πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἰδρύματα, ὥστε ἐκ τούτου ν' ἀποβῇ σὺν τῷ χρόνῳ ζῶν ὀργανισμὸς ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, ἐπιλαμβανόμενος ὄχι μόνον τῶν πνευματικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν τῶν μελῶν της.

Εἰς τὸν τόπον μας ὑπάρχουν ἐπίσης ἀρκετὰ νεανικὰ καὶ παιδικὰ ὀργανώσεις, πολλὰς τῶν ὁποίων ἐπιδοτεῖ καὶ κατευθύνει τὸ Κράτος. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι : Πρόσκοποι—Ὁδηγοί, ΠΙΚΠΑ, Ἑλληνικὴ Μέριμνα, Ἐθνικὸν Ἰδρυμα, Ἰμιατιοθήκη τοῦ Παιδιοῦ, Κέντρον Νεότητος Δήμου Ἀθηναίων, Πρόνοια Βορείων Ἐπαρχιῶν, Κέντρον Μαθητικῆς Ἀντιλήψεως, Ἐθν. Ἰδρυμα Προστασίας Ἐργαζομένου Παιδιοῦ, Ἐργατικὴ Ἐστία, Λέσχη Ἐργαζομένου Παιδιοῦ, Λέσχη Ἐργαζομένου Κοριτσιοῦ, Παρνασσός, Πειραικὸς Σύνδεσμος, ΧΑΝ, ΧΕΝ, ΧΕΕΝ, ΧΦΕ, ΧΟΦ, Ἑλληνικὸς Ἐρμηθὸς Σταυρὸς Νεότητος, Ἐταιρία Προστασίας τοῦ Παιδιοῦ, Ἄσυλα καὶ Ἀναμορφωτικὰ Ἰδρύματα, Σύλλογοι Ἱερῶν Μητροπόλεων κλπ. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ὑπάρχει καὶ πλῆθος ἀκόμη ἐπαγγελματικῶν Σχολείων δι' ἄρρενας καὶ θήλειαι, ἀνηκόντων εἰς ἰδιωτικὰς ὀργανώσεις, ὑπὸ τῶν ὁποίων παρέχεται εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ ἡ ἐκτὸς τῶν μαθημάτων λοιπὴ ἐξυπηρέτησις, τῆς ψυχαγωγίας των κλπ.

Τὸ πλῆθος τῶν διὰ τὰ παιδιά καὶ τοὺς νέους σωματείων, τὰ ὁποῖα, ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ ὀργανώσεις, ἐξαρθῶνται καὶ κατευθύνονται ἀπὸ διάφορα Ὑπουργεῖα καὶ ἄλλας κρατικὰς ἢ δημοτικὰς ἀρχάς, εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι, δι' ὃ καὶ ἐσημειώθησαν ἀνωτέρω μόνον τὰ κυριώτερα, δὲν ἀνεφέρθησαν δὲ

καθόλου τὰ ἀθλητικά, πολιτικά καὶ μικτὰ μὲ ξένους. Ἄλλὰ ὑπάρχει μήπως κανεὶς, ὁ ὁποῖος νὰ ὑποστηρίξη σοβαρῶς, ὅτι ἡ τόση ποικιλία καὶ πληθὺς ἐξυπηρετεῖ καμμίαν σκοπιμότητα; Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐξυπηρετεῖται καμμία σκοπιμότης, ἀλλὰ καί, ἀντιθέτως, κακὸν μᾶλλον προκαλεῖται.

Ἐχει παιδαγωγικῶς ἀναγνωρισθῆ καὶ νομοθετικῶς κατοχυρωθῆ ἡ τριαδικότης τῆς δημοσίας ἀγωγῆς: Τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Κράτους καὶ τοῦ φιλικοῦ περιβάλλοντος, ἥτοι τῆς ὀργανώσεως. Ὁ τρίτος ὁμοῦ παρᾶγων ἀγωγῆς δὲν εἶναι αὐθύπαρκτος, οὔτε ἔχει ἰδίους σκοπούς. Τὰς ἐπιδιώξεις αὐτοῦ ἀρύεται εἴτε ἀπὸ τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀσκουμένην ἀγωγήν κατ' ἐντολήν καὶ ἐξουσιοδότησιν καὶ κατὰ τοὺς νόμους τοῦ ὁποίου ἐργάζεται, εἴτε ἀπὸ τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ παραχώρησιν ἐπίσης τῆς ὁποίας ἐνεργεῖ. Καὶ ἐνῶ τὰ κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ Κράτους ἐργαζόμενα σωματεῖα δύνανται νὰ ἔχουν διαφόρους τρόπους ἀσκήσεως ἀγωγῆς καὶ ἐπιδιώξεων, ἀναλόγως τῶν εἰδικωτέρων σκοπῶν, τοὺς ὁποίους ἐπιδιώκουν, τὰ ἐκκλησιαστικά σωματεῖα δι' ἓνα μόνον σκοπὸν πρέπει νὰ ἐργάζονται: διὰ τὸν εὐαγγελισμὸν τῶν νεαρῶν μελῶν ἤδη τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν μετὰ τὸ Βάπτισμα κατήχησιν τρόπον τινά, τῶν πιστῶν.

Ἀδήριτος, ἔνεκα τούτου, προβάλλει ἡ ἀνάγκη τοῦ οὐσιαστικοῦ συντονισμοῦ τῆς δράσεως, ἰδίᾳ τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὴν νεότητα σωματείων, τὰ ὁποῖα, χωρὶς νὰ χάσουν τὴν διοικητικὴν τῶν ἀνεξαρτησίαν, τὴν ἰδιαιτέραν ἔκαστον φυσιογνωμίαν καὶ τὰς ἐπὶ μέρος ἐπιδιώξεις των, θὰ ὠφελήσουν, ἂν ἐργασθῶν συνεργαζόμενα καὶ ἐπὶ ἐνὸς ἀπὸ κοινοῦ καθοριζομένου γενικωτέρου σχεδίου, συντασσομένου καὶ παρακολουθουμένου ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Ἐκκλησίας.

Ἀρκεῖ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, νομίζομεν, νὰ ἀρχίσῃ ἡ σχετικὴ προεργασία καὶ τότε ἀσφαλῶς τὰ ἐκκλησιαστικά, τοῦλάχιστον, σωματεῖα ἐμπεποτισμένα καθὼς εἶναι ἀπὸ τὰς εὐαγγελικὰς ἀρχὰς τῆς συνεργασίας, τῆς ἀνεκτικότητος, τῆς καλῆς διαθέσεως, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πειθαρχίας θ' ἀνταποκριθῶν, εἰς τὴν ὑπερέχουσαν ἐξουσίαν τῆς Ἐκκλησίας. Τότε δὲ θὰ ἴδουν πολλοὶ σύγχρονοι, οἱ ὁποῖοι θεωροῦν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μόνον διὰ τοὺς... γέροντας, θὰ ἴδουν μὲ ἐκπλήκτους ὀφθαλμούς τὴν δύναμιν καὶ τὸ σφριγὸς τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τὸν στρατὸν τῆς καλύτερας αἰῶνος, ν' ἀνέροχεται ὡς μία ἐλπιδοφόρος καὶ γλυκεῖα παλίσροια, διὰ νὰ καλύψῃ τοὺς γυμνοὺς βράχους καὶ νὰ φέρῃ εἰς τὴν ξηρὰν γῆν τὸ δροσερὸν τῆς φιλίῃμα. Τότε τὰ τέκνα—νεανικὰ σωματεῖα θὰ δώσουν εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας τῆς εὐφροσύνας.

ΛΑΜΙΑΝΟΣ ΜΙΧ. ΣΤΡΟΥΜΠΟΥΛΗΣ

Ἐνίοτε ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ οἱ ὠραιότεροι λόγοι εἶναι οἱ ἐνδιὰθετοι.

*
Ἡ καλλιτέρα πολιτικὴ εἶναι ἡ τιμιότης.

*
Ἡ ὕπακοή, ἥτις δὲν εἶναι ἐκουσία, εἶναι ἀνυπακοή.

ΤΟ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΙ ΕΚΚΛ. "HILFSWERK", ΚΑΙ Η ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΑΣ ΒΟΗΘΕΙΑ

Αἱ Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Γερμανίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ζῶν τεσσάρων καὶ ἡμίσεος αἰῶνων περίπου, παρουσιάζουν σήμερον μίαν μεγάλην θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν δρᾶσιν. Ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ συνεργασία των εἶναι ὁμολογουμένως ζηλευτὴ καὶ ἀξιωματικὴ.

Ὅλοι, ἀπὸ τῶν Παιδικῶν Κήπων (Kindergarten), ἀπὸ τῆς προσχολικῆς δηλαδὴ ἡλικίας, μέχρι τῶν Καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν καὶ Ἀνωτέρων Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν, ὅλοι ἐργάζονται διὰ τὴν πρόοδον τῆς Ἐκκλησίας, μὴδὲ τῶν πολιτικῶν Ἀρχῶν ἐξαιρουμένων, αἱ ὁποῖαι θεωροῦν αὐτὴν ὡς τὴν καλύτεραν συνεργάτιδα αὐτῶν. Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων συνδέσμων σπουδαίαν θέσιν κατέχει σήμερον ἐν Γερμανίᾳ τὸ «Hilfswerk der Evangelischen Kirche in Deutschland» (Ὀργανισμὸς βοήθειας τῆς Εὐαγγ. Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ). Ἡ γένεσις καὶ ἡ πρακτικὴ συμβολὴ αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς νέον κεφάλαιον ἐγχειριδίου τινὸς Πρακτικῆς Θεολογίας, ἢ ὡς ἐν ὑπόμνημα Χριστιανικῆς Κοινωνικῆς Ἠθικῆς (Sozialethik), ἀλλ' ὡς ἐν δημιουργημάτων τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ λαοῦ, ὡς γράφει ὁ τῶς Bundespräsident Dr. Theod. Heuss¹. Πράγματι τὸ Hilfswerk εἶναι καρπὸς τῶν ἀναγκῶν, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησεν ὁ ἀπαισίας μνήμης β' παγκόσμιος πόλεμος. Τοῦτο ἰδρύθη τὸ 1945 ὑπὸ τοῦ Α' Εὐαγγ. Ἐκκλησιαστικοῦ Συνεδρίου τοῦ κατ' Αὐγούστου τοῦ ἰδίου ἔτους ἐν Tryes συνελθόντος. Τὸ Hilfswerk δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἀπτεται καὶ τῶν μεγάλων ὑποθέσεων τοῦ παρόντος, συνεργαζόμενον μετὰ τῶν ἔξω Ἐκκλησιῶν, καὶ τοῦτο, ὡς παρατηρεῖ ὁ Ἐπίσκοπος Dr. Otto Dibelius, συμβαίνει ὡς ἐκφρασις τῆς ὑπακοῆς ἀπέναντι τοῦ Διδασκάλου καὶ Κυρίου «als Ausdruck des Gehorsams gegen den Meister und Herrn», εἰς τὴν ὀπηρεσίαν τοῦ Ὁποίου ἵσταται ἡ Χριστιανωσύνη². Ἐχομεν ἐνώπιόν μας τὰς ἐκθέσεις τοῦ Hilfswerk τῶν ἐτῶν 1945-1950, 1951-1952. Αὗται ἀποτελοῦν ἐν ἀποδεικτικῶν (Zeugniss) τῆς Πίστεως, τὴν ὁποίαν τοῦτο εἰς ἓνα σκληρὸν κόσμον καθημερινῶς ἀξίζει νὰ ἀναδεικνύῃ, ὅπως καταλήγει ὁ ἴδιος³.

Κάποτε ἐρωτηθεὶς τις, τί θὰ ἀνέμενε παρὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς τὸ σπουδαιότατον, ἀπήντησεν: «Erleuchtung und Brüderlichkeit» (διαφώτισιν καὶ ἀδελφωσύνην) καὶ τὸ Hilfswerk, παρατηρεῖ ὁ πρόφην Διευθυντῆς του Dr. Eugen Gerstenmaier, ἰδρύθη ἀκριβῶς διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ ἔχει ὡς σύνθημα τὴν φωνὴν τῆς Κ. Δ. «Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε» (Γαλ. 6,2). Μία ἀπλή ἀνάγνωσις ἔστω καὶ τοῦ πίνα-

1. Jahrbuch des Hilfswerk 1945-1950 Stuttgart 1950 σελ. 5.

2. Αὐτόθι σελ. 7.

3. Αὐτόθι.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

Τῆ 1 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. μετήλλαξε βίον ὁ ἀκαδημαϊκὸς καὶ ὁμότιμος καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ Θεόφιλος Βορέας. Ὁ μεταστὰς ἐπιφανὴς ἐπιστήμων, ἀφ' οὗ συνεπλήρωσε τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του ἐν τῇ Ριζαρείῳ Σχολῇ, ἐφοίτησεν εἶτα ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου, ἀριστεύσας καὶ ἐν αὐτῇ. Μεταβάς ἔπειτα εἰς Γερμανίαν, παραλλήλως πρὸς τὰς φιλοσοφικὰς αὐτοῦ σπουδὰς, ἐν αἷς ἐπίσης διεκρίθη, ἡσχολήθη εἰδικώτερον καὶ περὶ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τῆς ἐρμηνείας τῆς ὁποίας ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ὑφηγητής. Τὰ

κος τῶν περιεχομένων τῶν ἐτησίων ἐκθέσεων τοῦ Hilfswerk τῆς Εὐαγγ. Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ πείθει τὸν ἀναγνώστην, ὅτι σοβαρὸν ὁμολογουμένως ἔργον ἐπιτελεῖται ὑπ' αὐτοῦ εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς: ἦτοι βοήθεια εἰς τοὺς νέους, τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰ θύματα πολέμου· ἐργασία εἰς τὸ σχολεῖον, φροντίδες διὰ τὰ παιδιὰ, εὐρεσις τῶν ἀγνοουμένων μελῶν τῶν γερμανικῶν οἰκογενειῶν, συγγεντρῶσις αὐτῶν καὶ ἐξεύρεσις δι' αὐτοὺς ἐργασίας, ἐνίσχυσις τῶν Εὐαγγελικῶν Κοινοτήτων τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὡς καὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν, βοήθεια καὶ ὑποτροφίαι εἰς Γερμανοὺς καὶ ξένους σπουδαστὰς κλπ. κλπ. Ἐξ αὐτῶν μᾶς ἐνδιαφέρει πρὸς τὸ παρὸν ἡ Studentenhilfe (βοήθεια τῶν σπουδαστῶν).

Ἀπὸ τὰ πεπραγμένα τῶν ἐτῶν 1945-50 βλέπομεν, ὅτι τὸ Hilfswerk τῆς Γερμανικῆς Ἐκκλησίας διέθρεψε καὶ ἔδωκε τὰ μέσα σπουδῆς εἰς 16.000 σπουδαστὰς, ἐν ᾧ παραλλήλως 700.000 Γερμανῶν νέων, φυγάδων ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς ζώνης ἐγκατέστησεν εἰς εἰδικὰ οἰκήματα καὶ παρέχει εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα συντηρήσεως καὶ μορφώσεως.

Κατὰ τὸ 1951 τὸ Hilfswerk ἔδωσε δάνεια καὶ ὑποτροφίας εἰς 1927 σπουδαστὰς ὄλων τῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων τῆς Δ. Γερμανίας διὰ δύο ἐξάμηνα, ἦτοι εἰς 268 θεολόγους σπουδαστὰς, 49 τέκνα ἱερέων, 25 θύματα πολέμου, 64 ὄρφανούς, 164 πρόσφυγας ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς ζώνης, 57 φοιτητριάς κλπ. Ἐδοθήθησεν ἐπίσης 1944 φοιτητὰς τῆς Ἀνατολικῆς ζώνης, ἐξ ὧν 1329 τῆς Θεολογίας, διατεθέντων ἐν συνόλῳ 405.501 D M. Κατὰ τὸ 1952 διὰ τῆς διαθέσεως 277.664 D M. ὑπεστηρίχθησαν 2539 σπουδασταί, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 488 ὑπεστηρίχθησαν ὑπὸ τοῦ Κεντρικοῦ Γραφείου τῆς Stuttgart, διατεθέντος τοῦ ποσοῦ τῶν 136.774 D M., 79 ἐκ τῶν 488 τούτων σπουδαστῶν ἦσαν ξένοι, ἦτοι 2 ἐκ Βραζιλίας, 3 ἐκ Δανίας, 3 ἐξ Ἀγγλίας, 9 ἐκ Φιλλανδίας, 5 ἐκ Γαλλίας, 4 ἐξ Ἑλλάδος, 2 ἐξ Ὀλλανδίας, 5 ἐξ Ἰρλανδίας, 2 ἐξ Ἰταλίας, 1 ἐξ Ἰαπωνίας, 1 ἐκ Γιουγκοσλαβίας, 3 ἐκ Καναδᾶ, 3 ἐκ Νορβηγίας, 9 ἐξ Αὐστρίας, 3 ἐκ Σκωτίας, 2 ἐκ Σουηδίας, 4 ἐξ Ἑλβετίας καὶ 18 ἐκ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικής.

SABBAΣ NANAKOΣ

πρῶτα αὐτοῦ ἐπιστημονικὰ δημοσιεύματα ἀνεφέροντο εἰς τὴν Π. Διαθήκην, ἦτοι ἡ ἐρμηνεία τοῦ 103 Ψαλμοῦ (1899), Περὶ ἐβραϊκῆς ποιήσεως (1900), Ἐλεγχοὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν τοῦ Ν. Παπαγιαννοπούλου (1900 καὶ 1903). Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐργασιῶν τούτων ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ ἐν ἔτει 1907 τὸν προέτεινε παμψηφεί εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ὅπως διορισθῆ ὡς καθηγητὴς αὐτῆς ὡς «συγγραφεὺς ἀξιολογωτάτων θεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν διατριβῶν». Τούτου δὲ μὴ ἐπιτευχθέντος, ὁ Βορέας τὸ 1912 διορίσθη τῇ προτάσει τῆς ἀρμοδίας κριτικῆς ἐπιτροπείας καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ἐνθα ἐδίδαξεν εὐδοκίμως καὶ τοὺς φοιτητὰς τῆς Θεολογίας μέχρι τοῦ 1939, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ὑποβιβασθέντος τότε ὄριου ἡλικίας. Τῷ 1946 ὅμως διὰ ψηφίσματος τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς καὶ προτάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀνεκλήθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν διὰ μίαν τριετίαν. Διετέλεσε δὲ καὶ μέλος τακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας ἀπὸ τῆς ιδρύσεως αὐτῆς καὶ πρύτανις αὐτῆς, ὡς διετέλεσε καὶ πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1929-30). Ὁ Βορέας ἐγένετο ὁ ἰδρυτῆς καὶ διοργανωτῆς τοῦ Ψυχολογικοῦ ἔργαστηρίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.

Μέγα εἶναι τὸ πλήθος τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθέντων ἐπιστημονικῶν ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται μάλιστα ἡ Λογική, ἡ Ψυχολογία καὶ ἡ Εἰσαγωγή εἰς τὴν Φιλοσοφίαν, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἐπανειλημμένας ἐκδόσεις. Τὰ τε θεολογικὰ καὶ τὰ φιλοσοφικὰ αὐτοῦ ἔργα διακρίνονται ἐπιτέ τῇ ἐμβριθείᾳ, νηφαλιότητι τῆς σκέψεως καὶ τῇ καλλιπειᾷ καὶ ἐκρίθησαν εὐμενέστατα ὑπὸ τε τῶν ἐντοπιῶν καὶ τῶν ξένων κριτικῶν. Τὸ 1940, ἄγοντος αὐτοῦ τὴν τεσσαρακονταετηρίδα, ἐδημοσιεύθησαν δύο ὀγκώδεις τόμοι περιέχοντες παντοίας μελέτας τῶν θανμαστῶν καὶ φίλων αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ ἀλλοδαποὶ σοφοί. Πρὸς τοὺς ἄλλους, ὁ Β. ἡσχολήθη εὐδοκίμως καὶ περὶ τὴν λογοτεχνίαν, καρπὸς δὲ τῆς ἐνασχολήσεως ταύτης εἶναι καὶ οἱ «Ρυθμοὶ ἀθανάτων» (τρεις τόμοι) καὶ οἱ «Πινδάρου ἐπίνοιχοι» εἰς ἑλευθέραν καὶ γλαφυρὰν ρυθμικὴν μετάφρασιν. Κατέλιπε δ' ἔτοιμα πρὸς ἐκδοσιν τὴν Φιλοσοφικὴν Ἠθικήν, τὴν Φιλοσοφίαν τῆς Θρησκείας καὶ τὴν Αἰσθητικὴν, ἅτινα ἔργα εὐχῆς ἔργον θὰ εἶναι νὰ ἴδωσι τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος.

Ἄς εἶναι ἀγῆρωσ καὶ θεοφιλῆς ἡ μνήμη αὐτοῦ!

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Ἡ ἀξία τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ σκοποῦ, ἐν ἐπιδιώκομεν.

Ἡ μεγαλειτέρα ἀπάλεια ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶναι ἡ ἀπάλεια τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Ὅστις ζῆ μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, δὲν ζῆ.

Ἐν ταῖς εὐσχεραῖς τοῦ βίου ὁ Χριστὸς ἵσταται ἐγγύτερον ἡμῶν ἀπὸ ὅ,τι φανταζόμεθα.

Ὅταν τὸ πλοῖον τῆς ζωῆς μας διευθύνῃ ὁ Χριστὸς, δὲν φοβούμεθα τὰς τρικυμίας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἡ εὐχή μας.

Αἱ ἅγιοι αὐταὶ ἡμέραι τῆς εὐλαβοῦς ἀναμνήσεως τοῦ ἀχράντου Πάθους, αἱ πλήρεις ἱερῶν συγκινήσεων καὶ ὑψηλῶν διδαγμάτων, καὶ ἡ ἀναμενομένη μεγάλη καὶ κοσμοχαρμόσυνη ἡμέρα τῆς Δαμπροφόρου Ἀναστάσεως παρέχουσιν ἡμῖν ἅπαξ ἔτι τὴν ἀφορμὴν, ὅπως ἐδῆρῳμεν πρὸς τοὺς ἀγαγνώστας τῆς «Ἐκκλησίας» πλουσίαν τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντος καὶ θριαμβεύσαντος τὸν θάνατον Ἀνθρωποῦ. Εἶθε τὰ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου διδάγματα καὶ ἡ πρὸς τὸν Ἀναστάνα Κύριον πίστις, μετὰ καὶ τῶν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας κατεχόντων τὰς καρδίας ἱερῶν καὶ ἁγίων συναισθημάτων, νὰ μὴ παύσωσιν ἐμπνέοντα καὶ καθοδηροῦντα πάντων τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις εἰς τὴν σωτήριον ἐκτέλεσιν τοῦ παραγίου θελήματός Του.

Δὲν θὰ ἐφοβεῖτο...

Ὁ τρόμος καὶ ἡ ἀγωνία, ὑπὸ τῶν ὁποίων, παρὰ τὰς ἰλιγγιώδεις κατακτήσεις τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ, καὶ ἕνεκα τούτων, κατέχεται ἡ σύγχρονος ἀνθρωπότης, πρέπει νὰ δώσωσιν τὴν ἀφορμὴν πρὸς βαθυτέραν ἐξέτασιν τῆς ἀξίας, ἣν ἔχει ἡ τόσον παραμεληθεῖσα εἰς τὰς ἡμέρας μας ἀνθρωπίνη καρδιά. Διότι δὲν θὰ ἐφοβεῖτο ὁ ἀνθρώπος τὰς κατακτήσεις τοῦ νοῦ του, ἂν εἶχε τὴν καρδίαν του ἐλευθέραν ἀπὸ τὰ πάθη, ἅτινα, ἐκεῖθεν ἐπιδρῶντα καὶ ἐπὶ τὸν νοῦν, καθιστοῦσι τοῦτον ἀνίκανον νὰ διακρίνῃ τὸ πραγματικὸν συμφέρον. Ἀλλὰ ἐλευθερίαν τοιαύτην ἄλλος οὐδεὶς δύναται νὰ χαρίσῃ πλὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις καὶ ἐμφαντικῶς διεβεβαίωσεν, ὅτι πράγματι «ἐλεύθεροι» εἶναι μόνον ὅσοι παρ' Αὐτοῦ «ἐλευθεροῦνται». Ἰδοὺ διατὶ τὸ χριστιανικὸν Εὐαγγέλιον εἶναι εἰς τὰς ἡμέρας μας, εἶπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, ἐπίκαιρον καὶ ἀναγκαῖον.

Ἔχουσι τὴν διάθεσιν;

Ἐπικαίρως ὁμιλήσαντες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέται τῆς Δύσεως, ἐξ ἀφορμῆς τῶν περὶ τοὺς «ἀτομικοὺς» καὶ «ὕδρογονικοὺς» κινδύνους ἀγωνιωδῶν συζητήσεων, λίαν ὀρθῶς καὶ δικαίως ἀπηρνήθησαν πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ ὑπέδειξαν, διὰ μυριοστὴν φορὰν, τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην, ὡς τὴν μόνην συμφέρουσαν μέθοδον ἐπιλύσεως τῶν μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Γῆς διαφορῶν. Ἀλλ' οἱ ἀπὸ ὀρισμένης πολιτικῆς πλευρᾶς χρησιμοποιήσαντες παρ' ἡμῖν τοὺς λόγους τῶν χριστιανῶν ἡγετῶν, πρὸς ὑπογράμμισιν τῶν ἐπαπειλούντων τὴν ἀνθρωπότητα δεινῶν, ἔχουσιν, ἀρά γε, τὴν διάθεσιν ν' ἀποδεχθῶσι τὴν προϋπόθεσιν, ὑφ' ἣν οἱ λόγοι οὗτοι ἐξεφανήθησαν καὶ τὸ πνεῦμα, ὑφ' οὗ διαπνέονται; Ἡ ἐνόμισαν, ὅτι εὖρον ἀπλῶς μίαν ἐπὶ πλέον εὐκαιρίαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ὀρισμένους μόνον σκοποῦς ἐξυπηρετούσης «φιλεισηθικῆς», προπαγάνδας τῶν μὴ μόνον παρεμποδιζόντων τὸ, ἔργον τῆς διεθνοῦς εἰρηνεύσεως, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐμφύλιον πόλε-

μον ὑποκινούντων, καὶ δὴ καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ μόλις κατ' αὐτάς;

Τίς πταίει;

Καὶ ἐξήτησαν, λοιπόν, νὰ εἴπῃ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τὴν γνώμην τῆς!... Ἀλλὰ ποία ἄλλη δύναται νὰ εἶναι ἡ γνώμη τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, πλὴν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν διεκήρυξεν ὁ Χριστὸς καὶ τὴν ὁποίαν ἔφερεν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὁ Παῦλος; Καὶ μήπως αὕτη ἡ γνώμη δὲν ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον τοῦ κηρύγματος καὶ τῶν ἐπιδιώξεων τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπὸ εἴκοσιν ὁλοκλήρων αἰώνων μέχρι καὶ τοῦ παρόντος καιροῦ; «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους!» Αὕτη εἶναι ἡ ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ. «Ἐὰν ἀγάπην μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι»· διεκήρυξεν ὁ Παῦλος. Καὶ «Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους», εἶναι τὸ καθημερινὸν παράγγελμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τίς πταίει, ἂν ὑπὸ τινων, αὐτοκαλουμένων «φίλων τῆς εἰρήνης», χαρακτηρίζεται ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ὡς «τὸ ὄπιον τοῦ λαοῦ»; Καὶ ὅμως ἀναγνωρίζουν οἱ ἴδιοι, ὅτι δύναται ἡ φωνὴ τῆς νὰ ἔχη κάποτε ἀξίαν τινά!

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Τῇ 6ῃ τοῦ παρόντος μηνὸς ἡ Ἱερά Σύνοδος συνήλθεν εἰς τὴν πρώτην συνεδρίαν τοῦ ἀπὸ τῆς 1ης τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀρξαμένου δευτέρου ἑξαμήνου τῆς παρούσης 99ης Συνδικτικῆς περιόδου, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδωνος ἀπαρτισθεῖσα κατὰ τὸν Νόμον ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Χίου κ. Παντελεήμονος, Φλωρίνης κ. Βασιλείου, Δρυϊνουπόλεως κ. Δημητρίου, Καστορίας κ. Νικηφόρου, Φοκίδος κ. Ἀθανασίου, Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, Κασσανδρείας κ. Καλλίνικου, Λευκάδος καὶ Ἰθάκης κ. Δωροθέου, Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀγαθόνικου, Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομου, Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κυρίλλου καὶ Παροναξίας κ. Ἀυβροσίου.

Κατὰ τὴν ἐναρκτήριον ταύτην συνεδρίαν ὁ Μακ. Πρόεδρος ἔχειρέτισε τοὺς νέους Συνδικτικούς Συνέδρους καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐξέθετο τὰ ζητήματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἔχη ν' ἀσχοληθῇ αὕτη. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου κ. Παντελεήμων, Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀπήνητησεν εἰς τὴν ἐναρκτήριον ταύτην προσφώνησιν τοῦ Μακαρ. Προέδρου, ὁ δὲ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων, ὡς ὁ ἀρχαιότερος τῶν νέων Συνδικτικῶν Συνέδρων, ἠχορήγησε τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα ἐπὶ τῷ χαιρετισμῷ τῶν νέων μελῶν καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι ἔσται ἀμέριστος ἡ συνδρομὴ τούτων πρὸς ἐπίλυσιν τῶν ἐνώπιον τῆς Ἱ. Συνόδου τεθέντων ζητημάτων. Ἀκολούθως ὁ παρὰ τῇ Ἱερά Συνόδῳ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος Καθηγητῆς κ. Ἰωάν. Καμύρης ἐχειρέτισεν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως τοὺς νέους Συνδικτικούς Συνέδρους. Μεθ' ὃ ἡ Ἱερά Σύνοδος κατήρτισε τὰς Συνδικτικὰς Ἐπιτροπὰς ὡς ἔπεται:

1) **Ο.Α.Ε.Π.** Πρόεδρος ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος. Τακτικὰ μέλη οἱ Σεβ. Μητροπολίται Λαρίσης κ. Δωροθέου, Κορινθίας κ. Προκόπου καὶ Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος (κατὰ τὸν νόμον 2631/53). Ἀναπληρωματικά οἱ Σεβ. Μητροπολίται Φλωρίνης κ. Βασίλειος καὶ Κασσανδρείας κ. Καλλίνικος.

2) **Τ.Α.Κ.Ε.** Πρόεδρος ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος. Τακτικὸν μέλος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀγαθόνικος.

3) **Ἀποστολικὴ Διακονία.** Πρόεδρος ὁ Μακ. Ἀρχι-

ἐπίσκοπος. Τακτικά μέλη οἱ Σεβ. Μητροπολίται Χίου κ. Παντελεήμων καὶ Κασσανδρείας κ. Καλλίνικος.

4) *Ἐπὶ τῶν χειροτονιῶν.* Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως κ. Δημήτριος.

5) *Ἐπὶ τῶν προσφυγῶν.* Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Χίου κ. Παντελεήμων, Φωκίδος κ. Ἀθανάσιος καὶ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κύριλλος.

6) *Ἐπὶ τῶν μοναστηριακῶν.* Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος καὶ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀγαθόνικος.

7) *Δελτίου «Ἐκκλησίας».* Πρόεδρος ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος. Μέλη οἱ Σεβ. Μητροπολίται Φλωρίνης κ. Βασίλειος καὶ Λευκάδος καὶ Ἰθάκης κ. Δωρόθεος.

8) *Ἐπὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων.* Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Δρυϊνουπόλεως κ. Δημήτριος καὶ Παροναξίας κ. Ἀμβρόσιος.

9) *Ἐπιστητικὸν Συμβούλιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσως.* Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος.

10) *Υψηροεπιστητικὸν Συμβούλιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσως.* Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος.

11) *Ἐπὶ τῶν γάμων.* Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καστορίας κ. Νικηφόρος.

12) *Βυζαντινῆς Μουσικῆς.* Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φωκίδος κ. Ἀθανάσιος.

13) *Δασκανῶν Συνοδικῶν Γραφείων.* Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Φλωρίνης κ. Βασίλειος, Δρυϊνουπόλεως κ. Δημήτριος καὶ Καστορίας κ. Νικηφόρος.

14) *Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.* Πρόεδρος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φλωρίνης κ. Βασίλειος. Μέλη οἱ Σεβ. Μητροπολίται Δρυϊνουπόλεως κ. Δημήτριος, Καστορίας κ. Νικηφόρος, Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων καὶ Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος.

15) *Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.* Πρόεδρος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου κ. Παντελεήμων. Μέλη οἱ Σεβ. Μητροπολίται Φωκίδος κ. Ἀθανάσιος, Κασσανδρείας κ. Καλλίνικος, Λευκάδος καὶ Ἰθάκης κ. Δωρόθεος, Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀγαθόνικος, Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κύριλλος καὶ Παροναξίας κ. Ἀμβρόσιος.

— Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 8ης τοῦ αὐτοῦ μηνός ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐξήτασε διάφορα τρεχούσης φύσεως ὑπηρεσιακὰ ζητήματα καὶ διέκοψεν ἀκολούθως τὰς ἐργασίας αὐτῆς ἐπὶ ταῖς ἐγγιζούσαις ἑορταῖς τοῦ Ἁγίου Πάσχα.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τῆ ἑσπέρα τῆς προπαραελθούσης Παρασκευῆς, (9 τοῦ παρόντος μηνός,) ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος προέστη ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῶν Ἀθηνῶν τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἀκαθίστου. Τῆ δὲ ἑσπέρα τῆς Κυριακῆς τῶν Βαίων (18) ἐχροστάτησε κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Νυμφίου.

— Ἡ Α. Μακαριότης ἐπεσκέφθη ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τῶν Ἀθηνῶν τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῆ 2α τοῦ παρόντος μηνός.

— Τῆ πρωτῆ τῆς 7ης τοῦ αὐτοῦ μηνός ἡ Α. Μακαριότης παρέστη κατὰ τὴν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τῶν Ἀθηνῶν ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως διαβεβαίωσιν τῶν νέων Μητροπολιτῶν Μαρωνείας κ. Τιμοθέου, Κίτρους κ. Βαρνάβα καὶ Ξάνθης κ. Ἀντωνίου.

— Τῆ μεσημβρία, αὐθημερόν, παρηκολούθησε τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ» ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς ἡμέρας τῆς Ὑγείας ὁργανωθεῖσαν διάλεξιν τῆς διδος Πετραλιά.

— Τῆ 11η ἡ Α. Μακαριότης παρηκολούθησε τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ», ὁργανωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου «Σελασφόρος» διάλεξιν τοῦ κ. Παπαδάκη, περὶ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος.

Ἀκολούθως μεταβὰς εἰς τὰ Ἀνάκτορα ὄρκισεν ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τοὺς νέους Ὑπουργούς.

— Τῆ 15η ἡ Α. Μακαριότης παρέστη εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Γεωπονικῇ Σχολῇ τελετῇ τῆς ἀπονουμῆς τοῦ Μεταλλοῦ τῆς Γεωργικῆς Ἀξίας εἰς τὴν Α. Μ. τὴν Βασίλισσαν.

Ἀκολούθως ἐδέχθη τὸν νέον ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Νικολίτσαν.

— Τῆ ἐπομένη παρηκολούθησε τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ» ἐκτέλεσιν ἔργων ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ὑπὸ τῆς χορωδίας τοῦ «Συλλόγου τῶν φίλων τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς».

— Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, μεταβὰς τῆ 16η εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Στεφανοπούλου.

— Τῆ 17η ἐπεσκέφθη τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον ὁ νέος Ὑπουργὸς Ἐθρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Γεροκωστόπουλος.

Τὴν ἐπίσκεψιν ἀνταπέδωκεν ἡ Α. Μακαριότης τῆ 19η.

— Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος προήδρευσε συνεδριῶν τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΟΔΕΠ τῆ 7 καὶ 14 τοῦ παρόντος μηνός.

— Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ εικοσαήμερου ἡ Α. Μακαριότης ἐδέχθη τὸν Ὑπουργὸν Ἐμπορίου κ. Παιαληγούραν, τὸν ἀνευ χαρτοφυλακίου Ὑπουργὸν κ. Τσουδερόν, τὸν κ. Στίγκλερ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἄμ. Ἀλιβιζάτου, τοὺς Βουλευτὰς Μυτιλήνης κ. Γ. Βιτούλιαν, Κερκύρας κ. Χαλκιοπούλου καὶ Ἰωαννίνων κ. Παπαδόπουλου, τὸν πρεσβευτὴν κ. Παπᾶν, τὸν Γεν. Γραμματέα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Καθηγητὴν κ. Δημ. Σ. Μπαλᾶνον, τὴν κυρίαν Ἀλ. Παπάγου μετὰ τῆς κυρίας Κύρου Κύρου, τὸν καθηγητὴν κ. Ἀνδρικοῦ, διαφόρους Ἐπιτροπὰς κ. ἄ.

Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν. Τῆ 13η Ἀπριλίου ὁ νέος Μητροπολίτης Κίτρους κ. Βαρνάβας ἐπεσκέφθη τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν, γνόμενος ἐγκαρδίως δεκτὸς ὑπὸ τῶν Καθηγητῶν αὐτῆς. Τὸν νέον Μητροπολίτην προσεφώνησεν ἐκ μέρους τῆς Σχολῆς ὁ Κοσμητὼρ αὐτῆς κ. Ἰωάννης Καρμίρης, συγχαρεῖς τὸν παλαιὸν τρόφιμον καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἀνακηρυχθέντα διδάκτορα αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἀναδείξει αὐτοῦ εἰς τὸ ὑψηλὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καὶ εὐχηθεὶς πλήρη εὐδωσιν τοῦ νέου δυσχεροῦς ἔργου του, ἀνταπήντησε δὲ καταλλήλως ἡ Α. Σ. Ἐπηκολούθησεν ἀνταλλαγῆς σκέψεων καὶ εἰτα ἀπεχώρησεν ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρους, προπεμφθεὶς τιμητικῶς ὑπὸ τῶν Καθηγητῶν.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Ἱερὰ Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 13 τρέχοντος ἐξέλεξε παμπηφεὶ ὑφηγητὴν τῆς Δογματικῆς καὶ Συμβολικῆς τὸν κ. Σοφοκλῆν Λῶλην, Διδάκτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὑποδιευθυντὴν τῆς Μαρασελίου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἀπὸ τετραετίας συντάκτην τῆς «Ἐκκλησίας», ὑποβαλόντα ἐνασίσιμον διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἱστορικὴ Εἰσαγωγή εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἁμαρτίας».

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Μητροπολίτου Δήμου Διονυσίου, Ὁ πιστὸς Οἰκονόμος (Ἐργόλιπον Ἱερέως), Λευκωσία 1953.— Σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν καλὴν προσπάθειαν τῆς χάριν τοῦ ἐφημεριακοῦ μας Κλήρου ἐκλαϊκεύσεως τῶν διδασμάτων τῆς Ποιμαντικῆς ἐπιστήμης, πρὸς πρακτικὴν καθοδήγησιν τῶν ἀσούντων τὸ ὑψηλὸν καὶ ἱερὸν ὑπόσχημα τῆς διακονίας τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν, ἀποτελεῖ τὸ νέον τοῦτο ἔργον τοῦ γλαφυροῦ καὶ ἐπαγωγοῦ καλᾶμου τοῦ ἁγίου Δήμου, ὁπερ ἴαν προσφυῶς ὁ ἴδιος χαρακτηρίζει ὡς ἀποτέλεσμα τῆς πρὸς τὸν Ἱερέα ἀγάπης καὶ συμπαιθείας του, ἣν θεωρεῖ ἀναγκαίαν καὶ ἐπιβεβλημένην.

Τὸ βιβλίον περιέχει, κατὰ τὴν προκαταβολικὴν δῆλω-

